

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sofia Mäki-Ontto

Yrityskiinnitys rahoituksen vakuutena Finn- vera Oyj:n näkökulmasta

Case: Finnvera Oyj

Liiketalous

2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sofia Mäki-Ontto
Opinnäytetyön nimi	Yrityskiinnitys rahoituksen vakuutena Finnvera Oyj:n näkökulmasta Case: Finnvera Oyj
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	71 + 2 liitettä
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Suomen valtion omistamalle erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:lle, jonka pääasiallisena tehtävänä on tarjota rahoitusta yritystoiminnan alkuun, kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä viennin riskeiltä suojautumiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, milloin yritys kiinnityksen käyttäminen rahoituksen vakuutena on Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta kannattavaa ja milloin ei. Yrityskiinnityksellä tarkoitetaan yrityksen omistamaa ja elinkeinotoimintaan kuuluvaa irtainta omaisuutta, joka voidaan pantata saamisen vakuudeksi ilman, että sen hallintaa luovutetaan velkojalle.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostui aiheeseen liittyvästä oikeuskirjallisuudesta, relevantista lainsäädännöstä ja aikaisemmista tutkimustuloksista. Tutkimusjoukko muodostui 64:stä vuoden 2011 aikana konkurssiin asetetusta Finnvera Oyj:n asiakasyrityksestä, joille myönnettyjen rahoitusten yhtenä vakuutena on ollut ensisijainen yritys kiinnitys. Tutkimuksen empiriaosuus toteutettiin pääosin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen.

Tutkimustulokset osoittivat, että kaikista tutkimusaineistoon kuuluvista yrityksistä 61 %:lle yritys kiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi on ollut taloudellisesti kannattavaa Finnveran toiminnan kannalta. Kannattavaksi toiminta luokiteltiin silloin, kun yritys kiinnityksen saanto ylitti Finnveran prosessikustannukset ja muut konkurssista aiheutuneet kulut Finnveran kannalta merkittävästi. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös tutkimusaineistoon kuuluvien yritysten taseen loppusumman, toimialan, liikevaihdon, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden pääoman sekä oman pääoman mahdollista yhteyttä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon. Tutkimustulosten perusteella havaittiin taseen loppusummalla sekä aineellisten hyödykkeiden pääomalla olevan tilastollisesti merkittävä yhteys yritys kiinnityksestä saatuun saantoon. Toimialatarkastelussa kuljetusalan ja kaupan alan yritysten yritys kiinnityksellä saatujen saantojen keskiarvot näyttäytyivät muita aloja suurempina. Teollisuuden aloista metalliala näyttäytyi positiivisimmassa valossa.

ABSTRACT

Author	Sofia Mäki-Ontto
Title	The floating charge of finances pledge in Finnvera plc's point of view Case: Finnvera plc
Year	2017
Language	Finnish
Pages	71 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The thesis was assigned by Finnvera plc. Finnvera is a specialised financing company owned by the State of Finland. It provides financing for the start, growth and internationalisation of enterprises and guarantees against risks arising from exports. The aim of this study was to find out when the floating charge should be used to secure credits from Finnvera plc's point of view. The floating charge means company owned movable property, which may be pledged as a security for a debt, without transfer of possession.

The theoretical framework of the research consisted of a juridical literature, relevant legislation and earlier studies. The studied group consisted of 64 Finnvera's client companies. The companies had declared bankruptcy and in their financing one of the collaterals had been the primary floating charge. The empirical study was mainly implemented using quantitative research method.

The study results indicated that for 61 % of the studied companies the floating charge has been profitable from the point of view of Finnvera's operations. Profitable operations were classified profitable when the title of the floating charge significantly exceeded Finnvera's process costs and other expenses caused by the bankruptcy from Finnvera's point of view. The study also examined the balance sheet total, industry, turnover, tangible and intangible assets and equity in connection with the floating charge. Based on the results observed in the balance sheet total and tangible assets capital had a statistically significant connection to the title of the floating charge. The results also showed that in the transport and trade industries titles from the floating charges were higher than other industries. Of the industries the engineering fields stood out in a positive light.

Keywords Floating charge, floating charge law, bankruptcy, pledge, title

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	9
1.1	Tutkimuksen aihe ja tarkoitus	10
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	11
1.3	Tutkimuksen rakenne	12
1.4	Toimeksiantajayrityksen esittely	12
1.5	Finnvera Oyj:n toiminnan perusta	13
2	YRITYSKIINNITYS OIKEUDELLISENA VAKUUSMUOTONA.....	15
2.1	Yrityskiinnityslainsäädännön taustaa.....	15
2.2	Yrityskiinnitys muiden maiden oikeusjärjestyksissä	17
3	YRITYSKIINNITYSLAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA.....	19
3.1	Yleistä yrityskiinnityksestä	19
3.2	Yrityskiinnityksen suhde muihin kilpaileviin kiinnityksiin ja panttauksiin 19	
3.3	Yrityskiinnityksen alainen omaisuus	21
3.4	Yrityskiinnitysprosessin kuvaaminen	22
3.5	Kääre- ja panttivelkakirjajärjestelmä	23
3.6	Yrityskiinnityksen voimassaolo	24
3.7	Yrityskiinnityksen vahvuudet ja panttioikeuden pysyvyys	25
4	YRITYSKIINNITYKSEN VAKUUSARVO	26
4.1	Vakuusarvo yleisesti	26
4.2	Arvon määrittäminen, yritystutkimus ja yrityskiinnitysvakuuden valvominen	27
4.3	Yrityskiinnityskohteen arvon määrittäminen	28
4.4	Eri tekijöiden vaikutus yrityskiinnityksen vakuusarvoon.....	29
4.4.1	Koko	29
4.4.2	Toimiala ja markkinat	30
4.5	Yrityskiinnitykseen liittyviä haasteita ja ongelmatilanteita	31
5	YRITYSKIINNITYKSEN ASEMA KONKURSSISSA.....	33
5.1	Konkurssin määrittäminen	33
5.2	Konkurssisaatavat	33

5.3	Massavelat.....	34
5.4	Yrityskiinnitys konkurssissa	34
5.5	Velkojainkokous	34
5.6	Yrityskiinnitysvelkojan etuoikeus myyntihintaan	35
5.7	Omaisuuuden realisointi konkurssissa.....	36
5.8	Jako-osuuksien maksaminen konkurssissa	40
6	EMPIIRINEN TUTKIMUS	42
6.1	Tutkimusjoukko ja tutkimuksen toteutus.....	42
6.2	Aineiston analyysi.....	44
7	TUTKIMUSTULOKSET	47
7.1	Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten jaottelu kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin.....	47
7.2	Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten tunnuslukujen yhteys yrityskiinnityksestä saatuun saantoon	48
7.3	Toimialan vaikutus yrityskiinnityksen taloudelliseen kannattavuuteen Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta	50
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	54
8.1	Keskeisimmät tulokset	54
8.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	62
8.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	64
8.4	Opinnäytetyöprosessin arvioiminen.....	65
9	LOPPUSANAT	67
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Yrityskiinnityksen alaisuuteen kuuluva omaisuus.....	21
Kuvio 2. Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten jaottelu kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin.....	47
Kuvio 3. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen jakauma.....	49
Kuvio 4. Kannattaviksi ja kannattamattomiksi jaoteltujen yritysten toimialaluokitukset.....	50
Kuvio 5. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen keskiarvot toimialoittain.....	51
Kuvio 6. Teollisuuden alan yritysten luokittelu.....	52
Kuvio 7. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen keskiarvot teollisuuden alojen yrityksissä.....	53
Kuvio 8. Tutkimusjoukon jakauma toimialoittain.....	58
Kuvio 9. Tutkimusjoukkoon kuuluvien teollisuuden alan yritysten jakauma.....	60

LIITELUETTELO

LIITE 1. Pisteparikuvio. Taseen loppusumma.

LIITE 2. Pisteparikuvio. Aineelliset hyödykkeet.

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
IrtKiinL	Laki irtaimistokiinnityksestä 17.02.1923/55
KonkL	Konkurssilaki 20.2.2004/120
L	Laki
MJL	Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
VKL	Velkakirjalaki 31.7.1947/622
YrKiinL	Yrityskiinnityslaki 24.8.1984/634

1 JOHDANTO

Yritysten hakiessa rahoitusta toiminnalleen, luottoa myöntävän rahoituslaitoksen on tärkeää selvittää yrityksen maksukyky ja luottokelpoisuus sekä pyrkiä ennustamaan yritystoiminnan kannattavuutta tulevaisuudessa. Rahoitusta myöntävällä rahoituslaitoksella ei koskaan ole täydellistä varmuutta yrityksen taloudellisen tilanteen pysyvyydestä ja mahdollisista muutoksista tulevaisuudessa, joten rahoitusta myönnettäessä tarvitaan luotolle useimmiten myös vakuus, jotta pystytään varmistamaan luoton takaisinmaksusta ja saatavien tehokkaasta turvaamisesta. Luotonantajan yksi tärkeimmistä tavoitteista onkin oman riskin minimoiminen mahdollisimman turvaavalla vakuudella. Oikeuskirjallisuudessa Ojanen & Sutinen (1986, 16) ovat kuvanneet vakuutta seuraavalla tavalla: ”Vakuus on väline, jolla luotonantaja tai muu suorituksen oikeutettu pyrkii varmentamaan veloitteen täyttämisen tehokkaammin kuin mitä velallisen yleinen vastuu veloistaan ulosmittauskelpoisella omaisuudellaan mahdollistaa”. Vakuussitoumus on aina toista sopimusta, kuten velaksiantoa tai kauppaa täydentävä sitoumus.

Velan maksamisen turvaamiseksi annetut vakuudet jakautuvat perinteisesti henkilövakuuksiin ja esine- eli reaali vakuuksiin. Henkilövakuuksista merkittävin on omavelkainen takaus, jossa sitoumuksen antaja ottaa vastatakseen velasta, mikäli päävelallinen ei kykene selviämään myönnetystä luotosta. Omavelkaiseksi takajaksi pyritään tyypillisesti sitouttamaan yrityksen avainhenkilö. Esinevakuuksista yleisimpiä ovat pantti-, kiinnitys- ja pidätysoikeudet, joissa vakuutena käytetään tiettyä esinettä tai esineiden ryhmää, joka muutetaan rahaksi, mikäli velka jää maksamatta takaisin. Tällöin etuoikeuksien mukainen suoritus otetaan kertyneistä varoista. (Havansi 1984, 292; Saarnilehto, Kivi & Vuorenpää 2013, 46.) Tässä tutkimuksessa keskitytään käsittelemään esinevakuuksista yritys kiinnitystä. Yrityskiinnityksellä tarkoitetaan yrityksen omistamaa ja elinkeinotoimintaan kuuluvaa irtainta omaisuutta, joka voidaan pantata saamisen vakuudeksi ilman, että sen hallintaa luovutetaan velkojalle (YrKiinL 1984/634, 1 §).

Yrityskiinnitystä pidetään vakuustyyppinä erityisenä kohteensa joustavan määrittelyn sekä vaihtelevan omaisuusmassan vuoksi. Yrityskiinnityksen vakuusarvoa

on pidetty jo pitkään erittäin alhaisena ja siitä syystä yritys kiinnitys mielletään useimmiten luotonantajien keskuudessa muita vakuuksia, kuten kiinteistöpanntioikeutta täydentäväksi vakuudeksi. (Tammi-Salminen 2015, 390–391.) Yrityskiinnitysvelkojan on todettu saavan keskimäärin vain vajaat 15 % taseen yritys kiinnityksen alaisesta omaisuudesta. Lukemaa voidaan pitää suhteellisen alhaisena, ja yritys kiinnitysvakuuden varovaista arvostamista näin ollen perusteltuna. (Lindqvist 2009, 58, 68.) Yrityskiinnitystä ja sen käyttöä säätelee yritys kiinnityslaki, jota käsitellään tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 3.

1.1 Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Tutkimus toteutetaan Suomen valtion omistamalle erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:lle. Kiinnostukseni talousoikeudelliseen tutkimukseen ja tutkimuksen tekemiseen juuri Finnvera Oyj:lle heräsi työskennellessäni kesätyöntekijänä Finnverassa. Ajatus tutkimusaiheesta syntyi Finnveran taholta kesäkuussa 2016. Tutkimuskohteenä olevan organisaation toiveena oli, että tutkimuksessa selvitettäisiin, milloin yritys kiinnityksen käyttäminen luoton vakuutena on Finnveran toiminnan kannalta kannattavaa ja milloin ei. Vuosien varrella ongelmana on nimittäin ollut se, että Finnvera on vaatinut yrityksiltä yritys kiinnityksiä rahoituksen vakuudeksi jopa turhaan ja liian alhaisiin rahoituksiin. Ongelmana on ollut myös se, että yrityksen talouden ja maksukyvyn tarkkaa seuraamista ei ole ehditty tai pystytty tekemään. Tästä johtuen konkurssivaiheessa ollaankin huomattu, että yrityksen talous on heikentynyt jo ennen konkurssin alkamista ja tämän seurauksena vakuuden realisoitavaksi kelpaava irtain omaisuus on jo ehditty käyttämään talouden elvyttämiseksi. Etenkin pienempien yritysten kohdalla realisointitulokset jäävät tällöin alhaiseksi ja Finnveran saanto yritys kiinnityksestä pieneksi, sillä konkurssin aiheuttamat pesähoitokulut syövät suurimman jakovaran. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan kiinteistö- ja vuokraoikeus kiinnitykset, joita myöskin käytetään Finnverassa rahoitusten vakuuksina.

Tutkimusaihetta voidaan pitää toimeksiantajan kannalta ajankohtaisena, sillä yksi Finnveran tulevaisuuden strategisista tavoitteista on turhista vakuuksista luopuminen. Vuosien varrella yritys kiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi Finn-

verassa on vaihdellut asiakasvastaava- ja tapauskohtaisesti, mutta nykyinen vakuuspolitiikka on tuonut siihen ryhtiä ja turhia vakuuksia pyritään ottamaan yhä harvemmin. Tämä tutkimus antaa suuntaa tulevalle tavoitteelle ja tätä tutkimusta hyödyntäen pystytään varmasti tulevaisuudessa miettimään vakuuksien hyödyllisyyttä entistä tarkkaavaisemmin. Tässä työssä tätä tutkimusta tarkoitettaessa käytetään rinnakkain käsitteitä tutkimus ja opinnäytetyö. Vastaavasti toimeksiantajayritys Finnvera Oyj:stä käytetään tässä työssä rinnakkain käsitteitä Finnvera Oyj ja Finnvera.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on edesauttaa Finnveraa kohdistamaan yritysikiinnitysten käyttö vain niihin tilanteisiin, jolloin se olisi kannattavaa. Tavoitteena olisi, että rahoitusta myöntävät rahoituspäälliköt ja -neuvojat pystyisivät vakuuspolitiikan mukaisesti hankekäsittelyvaiheessa karsimaan jo ne yritykset, joille ei ole kannattavaa ottaa yritysikiinnitystä rahoituksen vakuudeksi ja näin ollen he eivät edes ryhtyisikään käsittelemään hankkeita yritysikiinnityksen ottamisen osalta. Tällä pyrittäisiin tulevaisuudessa vähentämään turhaa työtä ja säästämään prosessikustannuksia rahoitusprosessin eri vaiheissa, muun muassa rahoituksen esittely- ja toteutusvaiheessa, vastuiden hallinnassa, asiakirjojen holvauksessa, vakuuksien uudistamisissa, saneerausmenettelyissä sekä perintätilanteissa. Tutkimuksessa pyritään löytämään yhdentekeviä seikkoja, joiden myötä pystyttäisiin identifioimaan tilanteita, joissa yritysikiinnityksen myöntäminen luoton vakuudeksi on taloudellisesti kannattavaa ja kannattamatonta Finnveran toiminnan kannalta. Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Kuinka suurelle osalle tutkimusjoukkoon kuuluvista yrityksistä yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi on ollut kannattavaa ja kannattamatonta Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta?
2. Miten yrityksen taseen loppusumma, liikevaihto, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden pääoma sekä oma pääoma ovat yhteydessä yritysikiinnityksestä saatuun saantoon?

3. Miten yrityksen toimiala vaikuttaa yritys kiinnityksen ottamisen taloudelliseen kannattavuuteen Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta?

1.3 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi tutustumalla aiheeseen liittyvään teoriaan, josta muodostui tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Teoriaosa muodostuu aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, relevantista lainsäädännöstä ja aikaisemmista tutkimustuloksista. Teorian tarkoituksena on antaa lukijalle tietoa tutkittavasta aiheesta. Teoriaosuudessa tarkastellaan, miten irtain omaisuus vakuutena on saanut alkunsa ja miten se on vuosien saatossa kehittynyt teoslainakiinnityksestä yritys kiinnitykseen asti. Teoriassa käsitellään myös voimassa olevaa yritys kiinnityslakia. Yritys kiinnityksen vakuusarvoa tarkasteltaessa esitellään myös muiden tutkijoiden saamia tuloksia liittyen siihen, miten eri tekijät vaikuttavat yritys kiinnityksen vakuusarvoon. Teoriaosuuden viimeisessä kappaleessa tarkastellaan, miten yritys kiinnitys vakuutena turvaa yritys kiinnitysvelkojan aseman konkurssissa.

Työn empiirisessä osuudessa kerrotaan tutkimuksen toteuttamisesta, tutkimusaineistosta sekä menetelmistä, joilla tutkimusaineistoa käsitellään ja analysoidaan. Empiirisen osuuden jälkeen esitellään tutkimuksessa saadut tulokset ja viimeisessä luvussa pohditaan niiden suhdetta aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä aikaisempiin tutkimustuloksiin. Lopuksi arvioidaan työn luotettavuutta ja pätevyyttä, kerrotaan työn ohella mieleen tulleita jatkotutkimusehdotuksia sekä arvioidaan opinnäytetyöprosessin onnistumista kokonaisuudessaan.

1.4 Toimeksiantajayrityksen esittely

Tutkimuksen toimeksiantajayritys on vuonna 1999 perustettu Finnvera Oyj, joka on Suomen valtion omistama erityisrahoitusyhtiö. Finnveran pääasiallisena roolina on auttaa suomalaisia yrityksiä menestymään, kasvamaan ja kohentamaan kilpailukykyään tarjoamalla lainoja, takauksia, pääomasijoituksia ja vienninrahoituspalveluita. Finnveran tarkoituksena on olla mukana hankkeissa, joissa nähdään menestymisen mahdollisuuksia ja Finnveran myöntämää rahoitusta onkin mahdollista saada yritystoiminnan eri vaiheisiin: alkuun, kasvuun ja kansainvälistymiseen

sekä viennin riskeiltä suojautumiseen. Finnvera haluaa toiminnallaan lisätä aloittavaa yritystoimintaa, mahdollistaa pk-yritysten muutostilanteiden rahoituksen ja yritysten kasvun, kansainvälistymisen sekä viennin edistämisen. Pyrkimyksenä on, että yksikään järkevä hanke tai investointi ei jäisi rahoituksen puutteen vuoksi toteuttamatta. Epävarman taloustilanteen vuoksi rahoituksen saaminen yksityisiltä rahoitusmarkkinoilta voi olla yrityksille haastavaa. Finnvera toimii loppujen lopuksi valtion vastuulla, joka korvaa noin puolet pk-rahoituksessa syntyneistä luottotappioista, joten Finnveralla on suurempi riskinotto-kyky kuin muilla yksityisillä rahoittajilla. Yhtiö ei kilpaile pankkien kanssa, vaan nimenomaan täydentää pankkien ja muiden rahoittajien tarjoamia rahoituspalveluita. (Finnvera vuosikertomus 2015.)

1.5 Finnvera Oyj:n toiminnan perusta

Asiakasyritysten toimiva liikeidea sekä kannattava liiketoiminta ovat Finnveran peruskriteerejä rahoitusta myönnettäessä. Ehtona on myös, että yrityksen omat resurssit tai vakuudet eivät riitä rahoituksen hankkimiseen kaupallisilta rahoitusmarkkinoilta. Rahoitusta hakiessaan yritys lähettää sähköisen rahoitushakemuksen Finnveralle. Tämän jälkeen tehtävä yritystutkimus antaa Finnveralle näkemyksen rahoituksen myöntämisen edellytyksistä ja niihin liittyvistä riskeistä. Rahoituspäälliköiden ja -neuvojen tekemä yritystutkimus, eli yrityksen liiketoiminnan kokonaisvaltainen arvioiminen ja ymmärtäminen on yksi Finnveran luottoriskien hallinnan peruspilareista. Yritystutkimus auttaa tunnistamaan yrityksen liiketoiminnan mahdolliset haasteet ajoissa. Rahoituksen myönnön jälkeen rahoituspäälliköt ja -neuvojat suorittavat vastuiden hallinnan alaista seuranta ja haasteisiin ja ongelmatilanteisiin puuttuminen aikaisessa vaiheessa takaakin paremmat edellytykset kannattavaan yritystoimintaan tulevaisuudessa. Toisinaan Finnveran myöntämiin rahoituksiin vaaditaan yrittäjän omavelkaista takausta ja vakuuksia yritykseltä. Finnveran asiakkailla on oma asiakasvastuuhenkilö, joka seuraa yrityksen toimintaedellytyksiä ja ylläpitää riskiluokitusta. Asiakasvastuuhenkilön tehtävänä on myös muun muassa asiakassuhteen hoitaminen ja kehittäminen, rahoituspalveluiden tarjonta sekä rahoitusratkaisujen esittäminen. (Finnvera vuosikertomus 2015.)

Toimintaa Finnverassa ohjaavat ja valvovat sitä koskeva erityislainsäädäntö, kansainväliset sopimukset ja Suomen valtion asettamat elinkeino- ja omistajapoliittiset tavoitteet sekä soveltuvin osin myös Finanssivalvonta. Finnvera hankkii kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta luotonantoon tarvitsemansa varat. Finnvera Oyj ja sen tytäryhtiö Suomen Vientiluotto Oy ovat Suomen virallisia vientitakuulaitoksia (Export Credit Agency (ECA)). (Finnvera vuosikertomus 2015.)

Viime vuosina Finnvera on myöntänyt kasvu- ja kansainvälistymisrahoitusta sekä kotimarkkinayrityksille suunnattua rahoitusta selkeästi eniten teollisuuden alojen yrityksille. Sen sijaan paikallisille pienyrityksille myönnetty rahoitus on kohdistunut eniten niin liike-elämän palveluita tarjoaville yrityksille kuin teollisuudenkin alan yrityksille lähes yhtä paljon. (Finnvera vuosikertomus 2015.) Finnveran pk-yrityksiin kohdistuva vastuukanta oli vuoden 2016 lopussa noin 2,6 miljardia euroa ja asiakasmäärä vuoden 2016 kesäkuun lopussa oli 28 640 (Finnvera 2017).

2 YRITYSKIINNITYS OIKEUDELLISENA VAKUUS- MUOTONA

Tässä luvussa kerrotaan irtaimen omaisuuden panttauksen historiaa teoslainakiinnityksestä yritysikiinnitykseen asti. Tämän opinnäytetyön kannalta yritysikiinnityksiin liittyvän historian tarkempi läpikäyminen ei ole tarkoituksenmukaista, vaan ennemminkin tässä luvussa pyritään lyhyesti kuvamaan sitä, miten irtain omaisuus on vakuutena muuttunut ja mitkä kehitysvaiheet ovat johtaneet yritysikiinnityslainsäädännön syntyyn. Lisäksi tässä ensimmäisessä teorialuvussa käsitellään yritysikiinnitystä vastaavia vakuusjärjestelmiä muissa oikeusjärjestyksissä.

2.1 Yritysikiinnityslainsäädännön taustaa

Yritysikiinnityslaki ja yritysikiinnitysasetus tulivat voimaan 1.1.1986, jotka kumovivat samalla irtaimistokiinnityslain ja lain sähkölaitoskiinteistöstä. Yritysikiinnityslain keskeisenä tavoitteena on tukea erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia saada helpommin rahoitusta, kun irtainta omaisuutta käytetään vakuutena. (HE 190/1983.) Näin ollen on haluttu muun muassa vähentää pienten ja keskisuurten yritysten tarvetta turvautua ulkopuolisten tahojen myöntämiin vakuuksiin (Tuomisto 2007, 2). Yritysikiinnityslain säätämisenä tavoitteena oli, että elinkeinotoiminnan rahoittamisessa vakuutena käytettäisiin elinkeinoharjoittajan yritystoimintaan kuuluvaa irtainta omaisuutta (Tuomisto 2007, 79).

Laki irtaimistokiinnityksestä (IrtKiinL 17.02.1923/55) salli alun perin vain rajoitettuja elinkeinoaloja, jotka pystyivät irtaimistokiinnitystä käyttämään. IrtKiinL:n mukaan irtaimistokiinnityksen alaiseen omaisuuteen kuuluivat yritysikiinnityksen tavoin yrityksen vaihtuva omaisuusmassa, joka rajoittui vain fyysisiin reaali-esineisiin, eivätkä yritystoimintaan liittyvät tärkeät ja arvokkaat oikeudet, kuten arvopaperit ja immateriaalioikeudet kuuluneet irtaimistokiinnityksen piiriin (Havansi 1992, 287). Tätä kutsuttiin lajiperiaatteeksi, jonka lisäksi irtaimistokiinnitykseen liittyi myös alueperiaate, jonka mukaan irtaimistokiinnitys koski ainoastaan elinkeinonharjoittajan tietyllä, vain tarkoin rajatulla alueella olevaa yrityksen irtaimistoa ja vain tällä alueella oleva omaisuus kuului irtaimistokiinnityksen pii-

riin. (Ojanen & Sutinen 1986, 29.) Rahalaitokset käyttivät irtaimistokiinnitystä pääasiassa täyte- tai lisävakuutena. Alhainen vakuusarvo koettiin irtaimistokiinnityksen yhdeksi ongelmaksi. Tämän uskotaan johtuvan vaihtuvan omaisuusmassan arvostukseen liittyvistä epävarmuustekijöistä sekä alueperiaatteeseen liittyvistä valvontaongelmista. Irtaimistokiinnityksen huonon etusijan vuoksi kiinnityksenhaltijalle kertyi harvoin jako-osuutta. (Ojanen & Sutinen 1986, 29–31.)

Irtaimistokiinnitystä edelsi teoslainakiinnitys. Teoslainakiinnitys, eli vanhin elinkeinotoiminnassa käytetyin irtaimen omaisuuden kiinnitysvakuusmuoto otettiin käyttöön 1700-luvulla. Lain taustalla oli talouspoliittinen tavoite turvata rahoitusmahdollisuudet aloille, joiden kehittämistä pidettiin merkityksellisenä. Teoslainakiinnityksellä tarkoitettiin rahaa tai tavaraa, joka annettiin vuori-, teollisuus- tai käsityölaitosten käyttämiseen sopimuksin, että korvaus suoritetaan laitoksen valmisteina. Alunperin teoslainakiinnitys oli vain tietynlaisten lainojen vakuusmuoto ja sidottu määrättyyn tarkoitukseen. Teoslainakiinnitys tuotti etuoikeuden ainoastaan laitoksen valmisteisiin ja irtaimeen omaisuuteen, joten teoslainakiinnitystä pidettiin vakuusarvoltaan hyvin puutteellisena. Teoslainakiinnityksen ongelmia olivat etuoikeuden alaiseen omaisuuteen liittyvät epäselvyydet sekä teoslainakiinnityksen käytön rajaaminen vain tiettyihin henkilöihin, joilla oli oikeus käydä kauppaa kyseisen laitoksen tuotteilla. Teoslainakiinnitys koettiin vakuutena puutteelliseksi ja epäonnistuneeksi. Valmistelut lain uudistamiseksi käynnistettiin 1900-luvun alkupuolella. (Ojanen & Sutinen 1986, 27–28.)

Yrityskiinnityslaki paransi erityisesti irtaimen omaisuuden vakuuskäyttömahdollisuuksia ja vakuusarvoa. Kärävän, Riihimäen & Kärävän mukaan (2002, 478) merkittävin parannus yrityskiinnitystä edeltäneeseen irtaimistokiinnitykseen on yrityskiinnityksen parempi etuoikeusasema. Lisäksi kiinnitetyn omaisuuden piiriin laajentuminen muuhunkin, kuin konkreettiseen käyttöomaisuuteen sekä rahoitusomaisuuteen, koettiin positiivisena uudistuksena.

Yrityskiinnitystä vakuusmuotona käytetään hyvin yleisesti, nimittäin yrityskiinnitysten arvo on ollut vuoden 2016 alkuvuonna nousussa. Yrityskiinnityksiä vahvistettiin patentti- ja rekisterihallituksen yrityskiinnitysrekisterin mukaan 4,7 miljar-

din arvosta tammi-maaliskuussa 2016. Arvo oli noussut selvästi verrattuna vuoden takaiseen ajanjaksoon vuonna 2015, jolloin vastaavaan aikaan vahvistettuja yritysikiinnityksiä oli yhteensä 3,6 miljardin arvosta. Uusien vahvistettujen yritysikiinnitysten lukumäärä oli kuitenkin laskenut. Yritysikiinnityksellisten yritysten määrä sen sijaan nousi tammikuu-maaliskuu välisenä aikana kaikissa maakunnissa suhteessa vuoden 2015 ensimmäiseen neljännekseen. Kaiken kaikkiaan vuonna 2015 vahvistettiin yritysikiinnityksiä yhteensä 14,1 miljardin arvosta, mikä on jopa noin 40 % vähemmän kuin vuosina 2014 ja 2013. Yrityksiä, joilla on voimassa yritysikiinnityksiä, oli vuoden 2016 maaliskuun loppuun mennessä hieman yli 72 000. (PRH 2016.) Finnverassa puolestaan yritysikiinnityksiä otetaan luoton vakuudeksi noin 500-600 kpl vuodessa ja pankki toimii useimmiten yritysikiinnitysten hakijana. Voidaan ajatella, että noin 3 000:lla Finnveran asiakkaalla on voimassa-oleva yritysikiinnitys, sillä keksimääräinen laina-aika on 5,5 vuotta. (Mulari 2016.)

2.2 Yritysikiinnitys muiden maiden oikeusjärjestyksissä

Yritysikiinnityksen kaltaisia vakuusoikeuksia tunnetaan myös muiden maiden oikeusjärjestyksissä, mutta järjestelmät eroavat tavalla tai toisella toisistaan. Suomen yritysikiinnityslakia säädettäessä on erityisesti viitattu Ruotsin yritysikiinnitystä vastaavaan vakuustyyppiin, joka on ollut voimassa 1960-luvulta lähtien. Tämän vakuustyyppin kohdeomaisuus ja kiinnityksenhaltijalle tuoma suoja erosivat jo silloin suomalaisesta sääntelystä. Ruotsissa yritysikiinnitystä muutettiin useaan otteeseen 2000-luvun alkupuoliskolla. Vuonna 2004 etuoikeusprosenttia päädyttiin nostamaan ehdotetusta 50:stä prosentista 55 prosenttiin lakiehdotukseen kohdistuvan kritiikin vuoksi, koska alhaisen etuoikeusprosentin ajateltiin hankaloittavan pienten ja keskisuurten yritysten lainansaantimahdollisuuksia. (Lagrådsremiss 2016.) Täten vuosina 2004–2008 voimassa olleen lain mukaan yritysikiinnitys tuotti 55 % etuoikeuden. (Tammi-Salminen 2015, 387.) Vuonna 2009 Ruotsissa astui kuitenkin voimaan uusi yritysikiinnityslainsäädäntö, josta suurimpana muutoksena valtiopäivät päättivät nostaa yritysikiinnityksen tuottamaa etuoikeutta ehdotetun 75 %:n sijasta 100 prosenttiin. Lisäksi yritysikiinnityksen piiriin kuuluvan omaisuuden määrää supistettiin ja nykyään yritysikiinnityksen kohteena Ruotsissa on irtain elinkeinotoiminnassa käytössä oleva omaisuus eräitä poikkeuksia lukuun

ottamatta. Esimerkiksi pankki- ja kassavarat eivät kuulu yrityskiinnityksen piiriin. Lain uudistamisen tavoitteena oli vakuuden käyttökelpoisuuden lisääminen yrityksille niin, että niiden lainansaantimahdollisuudet helpottuisivat. (Civilutskotets betänkande 2008/09:CU5.)

Yrityskiinnitystyyppinen vakuus ei kuitenkaan ole kaikkialla maailmassa käytössä. Esimerkiksi Saksassa on mielletty sen sijaan sallivampi suhtautuminen julkisvarmistamattomien vakuusoikeuksien käyttöön, mikä mahdollistaa muun muassa velallisen hallussa olevien irtainten vakuusluovutuksen tehokkaan käytön. Saksassa ei tunneta kiinnitystä, joka mahdollistaisi velallisen hallussa olevan vaihtelevan omaisuusmassan käytön luoton vakuutena. (Tammi-Salminen 2015, 388.) Yrityskiinnityksen kaltaiset vakuusjärjestelmät ovat Ruotsin ja Saksan lisäksi käytössä myös Tanskassa, Norjassa, Ranskassa ja Englannissa sekä Yhdysvalloissa. Edellä mainituista maista, ainakin Tanskassa, Norjassa ja Englannissa yrityskiinnitys tuottaa aikaprioriteettisäännön mukaisen etusijan suhteessa toisiin, kiinnitettyyn omaisuuteen kohdistuviin panttauksiin, aivan kuten suomalaisessakin yrityskiinnityslainsäädännössä. (Tuomisto 2007, 15–25, 130.)

3 YRITYSKIINNITYSLAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA

Tässä osassa esitellään voimassaoleva yrityskiinnityslaki tarkemmin ja käsitellään yrityskiinnityksen suhdetta muihin kilpaileviin kiinnityksiin ja panttauksiin, käydään läpi yrityskiinnityksen alaisuuteen kuuluva omaisuus sekä kuvaillaan yrityskiinnitysprosessia. Tämän luvun päätteeksi kerrotaan vakuusoikeuden perustamisesta, yrityskiinnityksen voimassaolosta ja vahvuuksista sekä panttioikeuden pysyvyydestä.

3.1 Yleistä yrityskiinnityksestä

Voimassaolevan yrityskiinnityslain (YrKiinL 24.8.1984/634) mukaan, kaupparekisteriin merkityn elinkeinoharjoittajan omistama elinkeinotoimintaan kuuluva irtain, yrityksen omaisuus voidaan kiinnittää saatavan vakuudeksi ilman, että irtaimen esineen hallintaa luovutetaan. Oikeuskirjallisuudessa Havansi kutsuu tätä hallinnatonta vakuutta hypotekaariseksi vakuudeksi (Havansi 1992, 288). Yrityskiinnityksen piiriin kuuluu kiinnityksen ottaneen elinkeinoharjoittajan omistama, yritystoimintaan kuuluva irtain omaisuus kokonaisuudessaan. Toisin sanoen yrityskiinnityksen alaiseksi omaisuudeksi luokitellaan kaikki omaisuus, mikä ei ole kiinteää. Kiinteällä omaisuudella tarkoitetaan omistusoikeutta maa- tai vesialueeseen sekä lisäksi tietyt tätä omistusoikeutta lähellä olevat oikeudet jäävät yrityskiinnityksen ulkopuolelle, esimerkiksi määräalan saajan oikeus. (Tuomisto 2007, 79.) Ennen yrityskiinnityksen hakemista tai panttausta ulosmitatut esineet katsotaan jäävän niin ikään yrityskiinnityksen alaisen omaisuuden ulkopuolelle (Ojanen & Sutinen 1986, 39).

3.2 Yrityskiinnityksen suhde muihin kilpaileviin kiinnityksiin ja panttauksiin

Lähtökohtaisesti yrityskiinnitys ei koske omaisuutta, johon voidaan vahvistaa kiinnitys myös jonkin muun lain mukaisesti. Tällaisia lakeja ovat ilma-aluksiin säädettävä laki ja alusrekisterilaki. (Tuomisto 2007, 112.) Poikkeuksena tästä, YrKiinL (1984/634) 4 §:n mukaan yrityskiinnitys koskee kuitenkin autokiinnityslaissa tarkoitettua kiinnityskelpoista omaisuutta. Autokiinnitystä ei vahvisteta au-

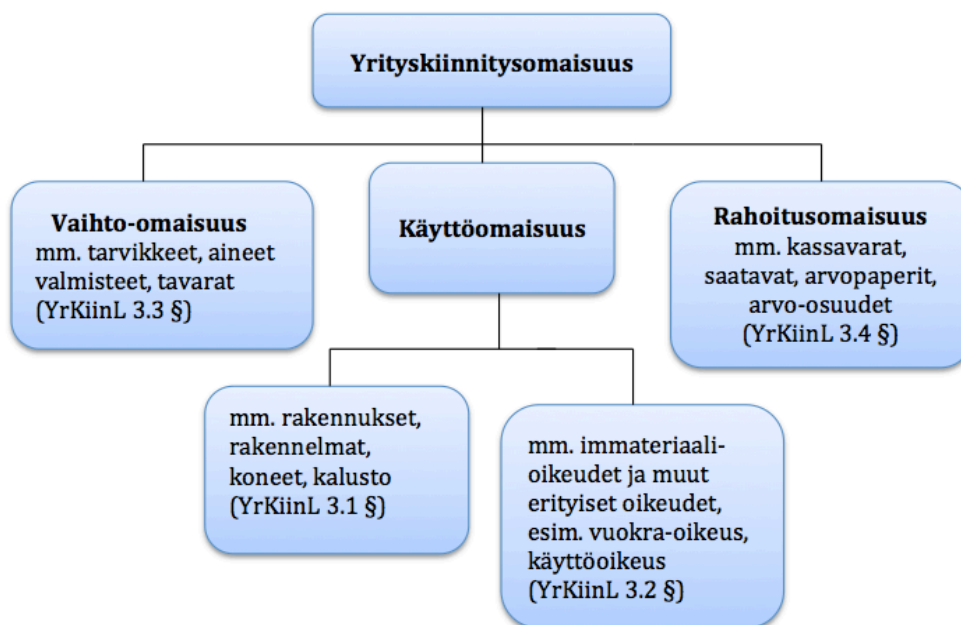
toon, joka kuuluu sellaiselle elinkeinoharjoittajalle, jonka omaisuuteen on jo aikaisemmin vahvistettu tai haettu yritys kiinnitys. Sekä autokiinnityksen, että yritys kiinnityksen hakeminen on mahdollista, mutta autokiinnitys on haettava ensin ja tämän tultua vahvistetuksi, voidaan elinkeinoharjoittajan omaisuuteen hakea myös yritys kiinnitystä. (Kärävä ym. 2002, 478.) Tässä yhteydessä voidaan määrittellä yritys kiinnitysten keskinäinen etuoikeus, joka määräytyy aikaprioriteettisäännön mukaisesti. Aikaisemmin haetulla kiinnityksellä on etuoikeus ennen myöhemmin haettua kiinnitystä. Saman päivän aikana haetut yritys kiinnitykset tuottavat yhtäläisen oikeuden, jollei hakemuksen perusteella ole kiinnitystä vahvistettaessa toisin määrätty. (YrKiinL 1984/634, 8 §.) Etuoikeutta voidaan tarpeen vaatiessa kuitenkin muuttaa, mikäli kiinnityksen haltija, jonka asema muuttamisen johdosta heikkenee, suostuu muutokseen (YrKiinL 1984/634, 24 §).

YrKiinL (1984/634) 4.3 §:n mukaan pääsääntö on, että ”yritys kiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta ei saa antaa pantiksi muulla tavoin kuin tämän lain säännöksiä noudattaen eikä sellainen panttaus sido kiinnityksen haltijaa”. Kiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta ei saa lainsäädännön mukaan antaa käteispanniksi eikä elinkeinoharjoittajalla ole mahdollisuutta perustaa yritys kiinnityksen kanssa ”kilpailevia” panttioikeuksia. Kilpailevilla panttauksilla tarkoitetaan tyypillisesti käteis- ja denuntiaatiopanttauksia. Käteispanntauksesta on kysymys silloin, kun julkisvarmistuskeinona käytetään sivullissuojan saamiseksi hallinnan siirtoa. Esimerkiksi silloin, kun panttauksen kohteena on irtain aineellinen esine tai arvopaperi. Denuntiaatiopanttauksessa julkisvarmistustapana käytetään ilmoitusta pantinhaltijalle. (Tuomisto 2007, 131.)

Poikkeuksena kuitenkin, yritys kiinnityslain mukaan käteispanntauskielto ei koske arvopapereita, arvo-osuuksia eikä saatavia (YrKiinL 1984/634, 4.3 §). Näitä kohteita voidaan pantata erikseen ja Havansin (1992, 290) mukaan tämä on käytännössä yksinkertaisempi tapa toteuttaa panttaus. Hän korostaa kirjallisuudessaan erillispanttauksen tuottamaa parempaa etuoikeutta, koska arvopaperit, arvo-osuudet ja saatavien yksilöidyt panttauksiset pudottavat yritys kiinnitysvelkojan etuoikeusjärjestyksessä taakseen.

3.3 Yrityskiinnityksen alainen omaisuus

Yrityskiinnitys voidaan vahvistaa elinkeinoharjoittajan antamana panttivelkakirjan haltijalle (haltijavelkakirja), nimetylle henkilölle tai hänen määräämälleen asetun (määränneisvelkakirja) velkakirjan pääoman ja koron sekä velkakirjassa ilmoitettujen perimiskustannusten maksamisen vakuudeksi (YrKiinL 1984/634, 2 §; Ojanen & Sutinen 1986, 70). Yrityskiinnitys kattaa yrityksen käyttöomaisuuden, vaihto-omaisuuden ja rahoitusomaisuuden. Lain mukaan yrityskiinnitys voidaanakin kohdentaa elinkeinoharjoittajan elinkeinotoimintaan kuuluviin seuraaviin irtaimiin omaisuuksiin (Ojanen & Sutinen 1986, 54–55) ;

Kuvio 1. Yrityskiinnityksen alaisuuteen kuuluva omaisuus (YrKiinL 1984/634, 3 §).

Yrityskiinnityksen alaiseksi omaisuudeksi luokitellaan elinkeinoharjoittajan omistama omaisuus kokonaisuudessaan, niin kiinnitystä vahvistettaessa kuin myöhemminkin omistukseen saatu kiinnityskelpoinen omaisuus (Ojanen & Sutinen 1986, 56).

Kansainvälisesti vertailtuna yritys kiinnityksen kattavuus on Suomessa hyvin suuri. Erityisesti sen vuoksi, että kiinnityskohdetta ei voida edes halutessaan rajata suppeammaksi, muuten kuin YrKiinL (1984/634) 5.2 §:ssä mainituin perustein; yritys kiinnitys voidaan vahvistaa myös rajoitettuna, jos se koskee vain elinkeinotoiminnan tiettyyn osaan kuuluvaa omaisuutta tai yrityksen tietyssä kunnassa tai läänissä harjoitettavaan yritystoimintaan. (Tuomisto 2007, 60.) Tällaisissa tilanteissa rajoitus tulee yksilöidä jo rekisteriviranomaiselle tehtävässä hakemusvaiheessa mahdollisimman tarkasti (YrKiinL 1984/634, 5 §; YrKiinL 1984/634, 17.3 §). Yhdysvalloissa vakuuskohteen määrittelyä pidetään sopimuksen varaisena menettelynä, niin kuin myös Norjassa, jossa yritys kiinnityksen alainen omaisuus voidaan kiinnittää lukuisina erillisinä lainsäädännössä määriteltynä kokonaisuuksina. Suomalaista menettelytapaa voidaan kuitenkin pitää edellä mainittujen maiden rinnalla onnistuneena sillä tavoin, että sillä vähennetään monia vakuuskohteen määrittelyssä aiheutuvia ongelmia ja turvataan kiinnityksen haltijan asemaa, toisin kuin niissä järjestelmissä, joissa vakuuskohteen määrittely on vapaampaa. (Tuomisto 2007, 61.) Yritys kiinnityksiläissa noudatetaan yhteisen kiinnityksen kieltoa, sillä kiinnitystä ei saa vahvistaa kahden tai useamman elinkeinoharjoittajan omaisuuden saman sitoumuksen vakuudeksi (YrKiinL 1984/634, 6 §).

3.4 Yritys kiinnityksen prosessin kuvaaminen

Yritys kiinnityksiasioiden rekisteriviranomaisena toimii Patentti- ja rekisterihallitus (PRH), jossa yritys kiinnityksiasiat käsitellään koko maanlaajuisesti yritys kiinnityksirekisteriä ylläpitäen (YrKiinL 1984/634, 16 §). Yritys kiinnitystä haetaan patentti- ja rekisterihallitukselta ja hakijana voi olla kaupparekisteriin merkitty elinkeinoharjoittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies, eli velkoja. PRH on laatinut hakemista varten tietyn kaavan mukaiset hakemus- ja velkakirjalomakkeet, joita tulee käyttää hakemusta tehdessä. Hakemuksen liitteeksi on lisättävä rekisteriviranomaisen vahvistaman kaavan mukainen panttivelkakirja. Osakeyhtiön tai osuuskunnan hakiessa yritys kiinnitystä, hakemukseen on liitettävä kopio hallituksen kokouksen pöytäkirjasta, josta ilmenee päätös kiinnityksen hakemisesta. Velkojan hakiessa kiinnitystä, velkakirjasta on käytävä ilmi elinkeinoharjoittajan kiinnityksuostumus. (YrKiinL 1984/634, 17.2 §.)

Yrityskiinnityshakemuksen yhteydessä tilataan yleensä myös rasiustodistus, joka tarvitaan velkojalle dokumentoitavaksi (Suojaanen, Savolainen, Korte & Vanhanen 2015, 573). Rasiustodistuksesta ilmenevät yrityksen voimassa olevat yritysikiinnitykset.

Patentti- ja rekisterihallitus vahvistaa haetun yritysikiinnityksen ja ratkaisusta tehdään merkintä yritysikiinnitysrekisteriin. Lisäksi kiinnitystodistus liitetään pantti-velkakirjaan. Rekisteriin merkitään kaikki kiinnitystä koskevat muutokset, esimerkiksi ilmoitus pantti-velkakirjan haltijasta, kiinnityksen kuolettamisesta, kiinnitysten etuoikeuden muuttamisesta tai kiinnityksen vastattavaksi ottamisesta. Huolellisesti laaditun hakemuksen käsittelyaika pyritään PRH:n mukaan pitämään 2-3 päivässä ja yritysikiinnityksen hakeminen kustantaa hakijalta 170,00 euroa. Mikäli kiinnityksen keskinäistä etuoikeusjärjestystä muutetaan kiinnityksen vahvistamisen jälkeen kiinnityksenhaltijan suostumuksella, muutos maksaa 240,00 euroa. Yritysikiinnityspantti-velkakirjalle on pääoman lisäksi perittävä pantti-velkakirjan korko maksimissaan kolmelta vuodelta sekä pantti-velkakirjassa määrätty perimiskustannukset. Yritysikiinnityshakemuksissa Finnvera Oyj käyttää pantti-velkakirjan korkona 18 %:a ja perimiskuluina 700 euroa. (PRH 2016; Finnvera 2016.)

3.5 Kääre- ja pantti-velkakirjajärjestelmä

Yritysikiinnityksessä on käytössä niin sanottu kääre- ja pantti-velkakirjajärjestelmä. Yritysikiinnityksen haltija saa pantiksi velallisen sitoumuksen täyttymisestä pantti-velkakirjan, josta käytetään myös nimeä haltijavelkakirja. Tämä kohdistuu yritysikiinnityksen kohteena olevaan irtaimeen omaisuuteen ja on muodollisesti velkakirja, jossa velallinen vaadittaessa sitoutuu maksamaan velan velkakirjan haltijalle. (HE 120/1994.) Pantti-velkakirjasta on käytävä ilmi sitoumus, jonka vakuudeksi yritysikiinnitys on vahvistettu, elinkeinoharjoittajan antama kiinnityssuostumus ja viranomaisen antama kiinnitystodistus (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen, 2012, 291). Velan todellinen suuruus ja sen maksamisen edellytykset ilmenevät kuitenkin erillisestä velkakirjasta, jota kutsutaan käärevelkakirjaksi. Pantti-velkakirja ja käärevelkakirja muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota arvioidaan yhtenä oikeussuhteena. (HE 120/1994.)

Panttivelkakirja-nimitys johtuu siitä, että panttivelkakirjaan sisältyy kiinnityslauseke, jonka vuoksi panttivelkakirjaa pidetään varsinaisen velan vakuutena eli panttina. Se, miksi panttivelkakirjaa kutsutaan toiselta nimeltä myös haltijavelkakirjaksi johtuu siitä, että sitä voitaisiin jatkossa käyttää yhä uudestaan. Kun velka tulee maksetuksi, panttivelkakirja saadaan takaisin ja sitä voidaan tarvittaessa käyttää joltakulta toiselta velkojalta otettavan velan vakuutena. Käärevelkakirjanimitystä käytetään puolestaan sen vuoksi, että se on ollut pankissa päällimmäisenä asiakirjana panttivelkakirjan ja muiden mahdollisten velkaan liittyvien asiakirjojen ”kääreenä”. (Suojanen ym. 2015, 574.)

3.6 Yrityskiinnityksen voimassaolo

Yrityskiinnitys on voimassa siitä päivästä alkaen, kun kiinnityshakemus on annettu rekisteriviranomaiselle. Yrityskiinnitysprosessissa asiakirjana käytetään panttivelkakirjaa, joka toimii niin ikään kiinnitystodistuksena, eikä osoita kenenkään konkreettista velkaa, vaan kuvastaa nimenomaan vain vakuussuhdetta. Panttivelkakirja saadaan, kun kiinnityksen kohteena olevan esineen omistaja hakee kiinnitystä viranomaiselta tai velkojan hakiessa kiinnitystä omistajan antaman valtuutuksen perusteella. Panttioikeus syntyy, kun panttivelkakirja on luovutettu velkojalle saamisen vakuudeksi. (YrKiinL 1984/634, 7 §.) Kiinteistö- ja vuokraoikeuskiinnitysten osalta ollaan siirtymässä lähivuosina sähköisiin panttivelkakirjoihin, joten oletettavasti myös yrityskiinnityksissä siirrytään myös samaan myöhemmin, mikäli muutkin vakuudet ovat mahdollisia käsitellä sähköisesti (Mulari 2016).

Yrityskiinnitys on voimassa aina siihen saakka, kunnes se kuoletaan velallisen hakemuksesta tai velkojan hakemuksesta velallisen suostumuksella (YrKiinL 1984/634, 22-23 §). Elinkeinonharjoittajan lopetettua toimintansa konkurssin tai selvitys- tai suoritustilan johdosta, yrityskiinnitys poistetaan yrityskiinnitysrekisteristä. Toiminnan lopettamisesta on oltava merkintä kaupparekisterissä. (YrKiinL 1984/634, 27 §.)

3.7 Yrityskiinnityksen vahvuudet ja panttioikeuden pysyvyys

Tuomiston (2007, 5) mukaan yrityskiinnityksen keskeisiä vahvuuksia ovat vakuusomaisuuden piirin laajuus ja vakuusoikeuden perustamisen helppous. Tavalliset esinevakuudet kohdistuvat useimmiten ainoastaan eksaktisti yksilöityihin kohteisiin, kun taas yrityskiinnityksen vakuusoikeuden piirissä oleva omaisuus on vaihtelevaa. Yrityskiinnitys ei myöskään rajoita vakuudenantajan mahdollisuuksia luovuttaa yrityskiinnityksen alaista omaisuutta elinkeinotoiminnan harjoittamisen yhteydessä, vaan kiinnitettyä irtainta omaisuutta saa luovuttaa ja käyttää siten kuin elinkeinotoimintaan kuuluva säännöllinen tavaranvaihto tai omaisuuden uudistaminen sallii. Yrityskiinnitys pysyy voimassa, vaikka yrityskiinnityksen alaista omaisuutta myydään tai luovutetaan. Tällöin yrityskiinnitys tuottaa etuoikeuden ennen luovutuksensaajan omaisuuteen vahvistettua yrityskiinnitystä. Kiinnitys kuitenkin raukeaa kuuden kuukauden kuluttua kiinnityksenhaltijan tiedon saannista ja viimeistään kahden vuoden kuluttua luovutuksesta, mikäli kiinnityksenhaltija ei hae saatavansa maksua kiinnitetystä omaisuudesta ja ilmoita siitä rekisteriviranomaiselle. Luovutettu omaisuus vapautuu kiinnityksestä, kun yrityskiinnityksenhaltijan saatava tulee suoritetuksi tai, kun kiinnityksenhaltija luopuu perinnästä tai muutoin antaa suostumuksensa vapautumiseen. (YrKiinL 1984/634, 9 §.)

4 YRITYSKIINNITYKSEN VAKUUSARVO

Yrityskiinnityksen erikoisuutena voidaan pitää muihin panttioikeuksiin verrattuna, yrityskiinnityksen panttioikeuden kohteena olevaa vaihtuvaa omaisuusmassaa ja ilman hallinnansiirtoa syntyvää panttioikeutta (Ojanen & Sutinen 1986, 74). Etenkin pankeissa yrityskiinnitystä käytetään tätevuutena muiden vakuuksien lisäksi sen muuta vakuusoikeutta heikomman etusijajärjestyksen vuoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että konkurssitilanteessa yrityskiinnityksellä voidaan periä vain 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. (Tepora 2013, 25.)

4.1 Vakuusarvo yleisesti

Vakuusarvon käsitteellä kuvataan omaisuuden, esineiden ja oikeuksien kelpoisuutta ja arvoa erilaisten sitoumusten vakuutena. Omaisuudella voi olla useita erilaisia arvoja, riippuen arvonmäärityksen käyttötarkoituksesta ja näkökulmasta. Näitä ovat muun muassa käypä arvo, hankinta-arvo ja realisointiarvo. Vakuusarvoa arvioitaessa, arvo suhteutetaan vakuuskohteen tämänhetkiseen käypään arvoon sekä arvon kehitykseen tulevaisuudessa, sillä mahdollisten myyntivaikeuksien tai esineen alhaisen kysynnän vuoksi esineen todellinen arvo voidaan tulevaisuudessa joutua myös alittamaan. (Ojanen & Sutinen 1986, 167.) Tämänhetkisellä vakuusarvon määrittämisellä ei pystytä siis täysin ennustamaan tulevaisuuden vakuusarvoa, sillä vakuusarvo on riippuvainen vakuutena olevien kohteiden arvon säilymisestä ja siitä, kuinka helposti ne voidaan tarvittaessa muuttaa rahaksi. Yleisen talouskehityksen tulevaisuuden näkymät vaikuttavat myös vakuuden arvostukseen, sillä vakuutena olevien kohteiden myyntihinnat ovat riippuvaisia myyntihetkellä vallitsevasta kysyntätilanteesta. (Yritystoiminta 2017.)

Yrityskiinnityksen alaisen omaisuuden arvoa on haasteellista määrittää, sillä arvioinnissa ei noudateta yhtenäisiä menetelmiä eri toimijoiden kesken, vaan käytännöt vaihtelevat luottolaitoksittain. Pääsääntönä kuitenkin on, että rahoituslaitokset määrittävät vakuusarvon vähentämällä vakuuskohteen käyvästä arvosta tietyn prosenttiosuuden, eli riskimarginaalin, jolla varmistetaan, että vakuuden mahdollinen arvon lasku ei vaaranna lainan takaisinmaksua ja, että vakuus riittää kattamaan myös lainan korot ja mahdolliset vakuuden rahaksi muuttamisesta aiheutu-

vat kulut tulevaisuudessakin. Riskimarginaali vaihtelee yritysten kokoluokkien ja toimialan mukaan. (Yritystoiminta 2017.) Yhteistä kuitenkin on, että yritys kiinnityksen kohteen arvioinnissa ensimmäisessä vaiheessa selvitetään ja todetaan kiinnityksen kohteena oleva omaisuus ja erotellaan selvästi tämä kiinnityksen ulkopuolisesta omaisuudesta. (Ojanen & Sutinen 1986, 169–170.) Omaisuus, joka voidaan pantata yritys kiinnityksestä huolimatta, on myös huomioitava. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi arvopaperit ja arvo-osuudet, jotka niin ikään kuuluvat yritys kiinnityksen piiriin, mutta näiden vakuusarvo yritys kiinnityksessä onkin vähäinen tai jopa olematon, koska ne ovat yritys kiinnityksen estämättä pantattavissa. (YrKiinL 1984/634, 4.3 §.) Yrityksen kirjanpito, tase-erittelyt ja kalusteluettelot auttavat yrityksen omaisuuden selvittelyssä ja jaottelussa kiinnityksen piiriin kuuluvaan ja ulkopuolelle jäävään omaisuuteen. Vaihto-omaisuuden osalta kirjanpito ja tase-erittelyt eivät myöskään aina kerro ajantasaisinta tietoa, sillä irtain omaisuus liikkuu yrityksessä nopeasti ja tuoreimpia tapahtumia ei ole välttämättä kirjattu. Kirjanpidossa oleviin arvoihin saattaa sisältyä paljonkin epätodellista omaisuutta siten, että varaston todellinen arvo on huomattavasti pienempi, mitä kirjanpidon mukaan sen tulisi olla. Jotta yritys kiinnityksen alainen vaihto-omaisuus saadaan todellisuudessa selvitettyä, on hyvä käydä omaisuus läpi myös fyysisesti konkreettisen läpikäynnin perusteella. (Ojanen & Sutinen 1986, 169–172.)

4.2 Arvon määrittäminen, yritystutkimus ja yritys kiinnitysvakuuden valvominen

Yritys kiinnityksen vakuusarvon määrittäminen on koettu oikeuskirjallisuuden ja aikaisempien tutkimusten perusteella haastavaksi. Arvoa määriteltäessä lähtökohdaksi käytetään yrityksen tasetta, josta saadaan selville omaisuus, jonka perusteella puolestaan arvioidaan käypä arvo. Vakuusarvon etukäteinen arviointi tapahtuu luotonantotilanteessa, jolloin vakuuden arvo ratkaisee saatavan rahoituksen määrän. Ennen kuin luotonantajat myöntävät rahoitusta yritykselle, heidän on tehtävä yritykseen kohdistuvia selvittelytoimenpiteitä, joita käytetään apuna päätöksenteossa. Selvittelyä kutsutaan yritystutkimukseksi, jossa tarkastellaan yrityksen toimintaa, markkinoita ja omaisuutta sekä investointeja perin pohjin. (Ojanen & Sutinen 1986, 169.) Perusteellisen selvityksen tarkoituksena on tutkia yrityksen menneisyyttä lähinnä taseanalyysin pohjalta. Nykytilaa tarkastellaan maksuvalmi-

utta ja rahoitusrakennetta tutkiskellen sekä tulevaisuuden näkymiä pohditaan muun muassa kehityssuunnitelmia arvioiden. (Havansi 1984, 312–313.)

Vakuusarvon sanotaankin riippuvan yrityksen omaisuuden arvosta sekä kiinnityksen haltijan mahdollisuuksista valvoa yritystä (Ojanen & Sutinen 1986, 174). Yrityksen talouden ja maksukyvyn tarkka seuraaminen onkin todettu yritys kiinnityksen vakuusarvon kannalta erityisen merkittäväksi seikaksi. Jotta voitaisiin varmistua siitä, että yritys kiinnityksen vakuusarvo olisi sama vakuuden realisointivaiheessa, kuin se on ollut lainaa myönnettäessäkin, vakuusarvon varmistaminen vaatisi rahoituslaitoksilta jatkuvaa, päivittäistä yrityksen seuranta. (Finanssivalvonta 2016.) Tämänkaltainen seuranta onkin luotonantajan näkökulmasta miltei mahdotonta, sillä resurssit luottolaitoksissa eivät mitenkään riitä tuhansien asiakasyritysten tarkkaan seuraamiseen. Yrityksen ajautuessa maksuongelmiin, tyypillisintä useimmiten on, että varastotuotteet myydään ensimmäiseksi, jonka myötä yrityksen omaisuuden realisaatioarvo lähtee laskemaan.

4.3 Yrityskiinnityskohteen arvon määrittäminen

Saatavien arvo on yrityksissä usein merkitsevää, mutta niiden saaminen yritys kiinnityksen avulla realisoiduksi ei ole ikinä varmaa. Esimerkiksi teollisuusalalla käytettävien koneiden ja laitteiden markkinat ovat todella kehittymättömät. Aineettoman käyttöomaisuuden eli immateriaalivarallisuuden osalta arvon arvioiminen on varsin haasteellista, sillä immateriaalioikeuksien arvo on hyvin riippuvainen yrityksen menestyksestä. Jos yritys joutuu insolvenssimenettelyn tai ulosottomenettelyn kohteeksi, yrityksen toiminnan perusteena olevat oikeudetkin menettävät nopeasti arvonsa. Yrityskokonaisuutta realisoitaessa oikeuksilla voi kuitenkin olla arvoa, sillä oikeuksien puuttuminen estäisi muuten yrityksen toiminnan jatkumisen. (Ojanen & Sutinen 1986, 172–173.) Vakuusarvon kannalta tärkeää on myös se, mille etusijalle yritys kiinnitys vahvistetaan, sillä monesti ensimmäisillä etusijoilla oleville kiinnityksille riittää suorituksia ja huonommat, toissijaiset etusijaiset jäävät helposti jopa ilman minkäänlaista suoritusta (Mulari 2016).

4.4 Eri tekijöiden vaikutus yrityskiinnityksen vakuusarvoon

Koska yritykset ovat erilaisia, niiden omaisuuksien arvoa ei ole tarkoituksenmukaista määrittää samalla tavalla. Yrityskiinnityksen arvon määrittämiseen vaikuttavat muun muassa yrityksen koko, toimiala ja markkinat, sijainti, pääoma- ja työvoimavaltaisuus sekä johdon, organisaation ja henkilöstön ominaisuudet. (Ojanen & Sutinen 1986, 175.) Tässä kappaleessa keskitytään tarkastelemaan näistä yllämainituista tekijöistä yrityksen koon ja toimialan suhdetta yrityskiinnityksen vakuusarvon suuruuteen, sillä ne lukeutuvat tässä opinnäytetyössä tarkasteltaviin tunnuslukuihin.

4.4.1 Koko

Mitä suurempi yritys on, sitä suurempi ja vakaampi omaisuusmassa sillä useimmiten on ja näin ollen myös yrityskiinnityksen vakuusarvo on suurempi. Sen sijaan pienten yritysten yrityskiinnityksen alaisella omaisuudella on lähtökohtaisesti vain vähäinen tai jopa olematon vakuusarvo. (Ojanen & Sutinen 1986, 175.) Lindqvist uskoo tämän johtuvan muun muassa siitä, että pienissä yrityksissä konkurssipesän selvityskulut saattavat jo viedä suhteellisen suuren osuuden pesän jakokelpoisista varoista (Lindqvist 2009, 63).

Lindqvist on tutkielmassaan jakanut yritykset ryhmiin koon perusteella, käyttäen jakoperusteena liikevaihtoa ja taseen loppusummaa. Hän on saanut yllättäviä tuloksia yrityksen kokoon liittyen sikäli, että hänen aineistonsa perusteella pienimmässä yrityskokoluokassa (liikevaihto tai taseen loppusumma 0-499 t€) yrityskiinnityksellä oli selkeästi paras vakuusarvo verrattuna muihin yrityskokoluokkiin. (Lindqvist 2009, 41, 63–64.) Yllättäviä tuloksia saattaa selittää se, että yrityskiinnityksen alaisen omaisuuden määrä taseessa oli monilla tähän kokoluokkaan kuuluvilla yrityksillä niin vähäinen, että euromääräisesti vaatimattomatkin jako-osuuskertymät tuottivat suhteellisen korkeita yrityskiinnityksen vakuusarvon prosenttilukuja. Lisäksi pienillä yrityksillä yrityskiinnityksen alainen omaisuus saattaa olla usein sen kaltaista, että se on realisoitavissa kohtalaisen hyvin tuloksin. (Lindqvist 2009, 69.) Myös Laakkonen on saanut vastaavanlaisia yllättäviä tuloksia, sillä hänen tutkimuksensa yrityksistä suuri taseisten yritysten kertymät ja

toisaalta taas aivan pienimmän yrityksen kertymä todettiin erittäin pieneksi (Laakkonen 2007, 69).

Pienintä yrityskokoluokkaa lukuun ottamatta tutkimuksessa todetaan yritysköön vaikuttavan yritysikiinnityksen vakuusarvoon oletuksen mukaisesti. Kun vertailaan kolmea suurinta yrityskokoluokkaa, yritysikiinnityksen vakuusarvo näyttää olevan sitä parempi, mitä suuremmasta yrityksestä on kyse. (Lindqvist 2009, 63–64.)

4.4.2 Toimiala ja markkinat

Vakuusarvoa määriteltäessä on huomioitava myös toimiala ja markkinat. Konkurssitilanteessa pesästä yritysikiinnityksen perusteella saatava suoritus voi vaihdella merkittävästi toimialoittain. Palveluvaltaisilla aloilla yritysikiinnityksen alaista omaisuutta on yritysten taseissa useimmiten vähän, jolloin yritysikiinnityksen käyttö vakuutena ei ole useinkaan perusteltua. Pääomavaltaisilla teollisuuden aloilla kuten konepajateollisuudessa, mutta myös kaupan alan yrityksillä varastointeen ja muine saamisineen yritysikiinnityksen alaista omaisuutta on puolestaan usein enemmän. (Lindqvist 2009, 40.)

Lindqvistin Pro gradu –tutkielmassa tarkasteltaessa jako-osuuden suhdetta yritysikiinnityksen tasearvoon eri toimialoilla havaitaan kuljetustoimialan yritysikiinnityksen vakuusarvon olevan selkeästi keskimääräistä vakuusarvoa parempi. Tulos oli odotettavissa, sillä tyypillisesti kuljetustoimialalla toimivan yrityksen taseen vastaavat koostuvat valtaosin kuljetuskalustosta. Tämänkaltaisten omaisuuserien realisointi on myös suhteellisen helppoa, minkä voi ajatella vaikuttavan positiivisesti yritysikiinnityksen vakuusarvoon. (Lindqvist 2009, 60–61.)

Myös palvelualoilla yritysikiinnityksen vakuusarvo todettiin keskimääräistä paremmaksi, vaikka niillä harvemmin on taseessaan arvokkaita koneita, laitteita tai merkittävää määrää vaihto-omaisuutta. Mahdollisesti yritysikiinnityksiä käyttävät valikoituneesti sellaiset palvelualojen yritykset, joilla on yritysikiinnityksen alaista omaisuutta taseessaan syystä tai toisesta. (Lindqvist 2009, 60–61.)

Kaupan alan vakuusarvo näyttäytyy sen sijaan keskimääräistä heikompana. Tätä saattaa selittää se, että kaupan alalla vaihto-omaisuus muuttuu monissa tapauksissa melko nopeasti epäkurantiksi, jolloin omaisuuden realisoiminen useimmiten vaikeutuu ja realisaation tulos heikkenee. Rakennustoimialalla ja teollisuudessa yrityskiinnityksen vakuusarvo näyttäisi olevan melko lähellä keskimääräistä vakuusarvoa. (Lindqvist 2009, 60–61.)

4.5 Yrityskiinnitykseen liittyviä haasteita ja ongelmatilanteita

Kuten tässä tutkimuksessa on aikaisemminkin jo todettu, yrityskiinnityksen alaiseen omaisuuteen ei kuulu kiinteä omaisuus lainkaan. Tästä johtuen ainesosa- ja tarpeistosuhteen syntyminen voi vaikuttaa negatiivisesti yrityskiinnityksen vakuusarvoon. YrKiinL:ssa suojataan kiinnityksenhaltijaa myös näitä riskejä vastaan pääosin 4.2 §:ssä koskevin säännöksin. Kyseisen lakipykälän mukaan, jos rakennuksen tai yrityskiinnityksen kohteena olevan muun siihen rinnastettavan omaisuuden omistaja saa omistusoikeuden kiinteistöön, jolla kiinnitetty omaisuus sijaitsee, tai yrityskiinnityksen kohteena oleva rakennus tai muu omaisuus luovutetaan kiinteistön omistajalle, niin yrityskiinnitys pysyy voimassa kuitenkin, vaikka omaisuuden katsotaan kuuluvan kiinteistöön. Tällöin yrityskiinnitys tuottaa etuoikeuden maksun saantiin omaisuuden arvosta kuitenkin kiinteistöön aikaisemmin vahvistettuja kiinnityksiä ennemmin. Yrityskiinnityksen voimassaolo ja etuoikeuden tuottaminen maksun saantiin pysyy yhä voimassa myös silloin, jos elinkeinoharjoittajan ja kiinteistön omistajan välistä sopimusta kiinteistön käytöstä muutetaan niin, että rakennuksiin ja käyttöoikeuteen vahvistetaan kiinnitys kiinteän omaisuuden kiinnittämistä koskevin lainsäädösten nojalla. Edellä mainituissa tilanteissa yrityskiinnityksen voimassaoloaika on rajoitettu. Kiinnitys raukeaa puolen vuoden kuluttua siitä, kun kiinnityksenhaltija sai tiedon omaisuuden luovutuksesta tai oikeustoimesta, jonka myötä kiinnityksen kohteena oleva omaisuus tuli kiinteistön omaksi. (YrKiinL 1984/634, 4.2 §.)

Yrityskiinnityksen voimassa pysymistä ei turvata myöskään sellaisissa tilanteissa, joissa yrityskiinnityksen alaista omaisuutta tulee kiinnityskelpoisen auton, aluksen tai ilma-aluksen ainesosaksi tai tarpeistoksi. Tilanteissa, joissa pääesine voidaan

kiinnittää muun lain kuin yritys kiinnityslain mukaisesti, tällainen omaisuus poistuu yritys kiinnityksen piiristä, sillä yritys kiinnityksen alaiseen omaisuuteen ei kuulu esineet, jotka voidaan kiinnittää myös muun lainsäädännön mukaan. Ainoa poikkeuksena pidetään autokiinnityslain mukaisesti kiinnityskelpoista autoa, jonka kiinnittäminen vakuudeksi onnistuu joko yritys kiinnityslain tai autokiinnityslain mukaan. Myös tällöin ainesosa- ja tarpeistosuhteen syntyminen voi heikentää kiinnityksen haltijan etuoikeusasemaa, eikä tällainen tapahtuma myöskään mahdollista YrKiinL (1984/634) 15 §:n mukaista ennakkoperintää. (Tuomisto 2007, 98–99.)

Oikeuskirjallisuuden mukaan yrityksen toiminnan kannalta kiinnityksen kohteena olevan varallisuusmassan vaihtuvuus on yksi yritys kiinnityksen eduista, mutta mahdollinen riski vakuudensaajan näkökulmasta, sillä irtain omaisuus normaalissa yrityksen liiketoiminnassa lisääntyy ja vähenee, rahaa käytetään, kalusto kuluu sekä tuotteita myydään (Tuomisto 2007, 15; Suojanen ym. 2015, 572). Vakuuskohteen vaihtuvuuden vuoksi yritys kiinnityskohteen vakuusarvoa on haasteellista arvioida, sillä omaisuuden arvo saattaa muuttua lyhyelläkin aikavälillä, koska arvo on suoraan yhteydessä yrityksen menestymiseen (Tammi-Salminen 2015, 391). Ongelmallisuutta lisää myös se, että kiinnityksen haltija saa tiedon vakuusarvon laskusta useimmiten liian myöhäisessä vaiheessa (Tuomisto 2007, 15). Jos yritystä ei pystytä myymään toimivana kokonaisuutena, irtaimesta koostuvan omaisuusmassan realisointiarvo on useimmiten melko heikko (Tammi-Salminen 2015, 391). Tuomisto toteaa teoksessaan (2007, 15) ”Ongelmallisuutta lisää vakuudensaajan kannalta myös se, että panttauksen tuottama etuoikeus ei käsitä konkurssitilanteessa edes vakuuskohteen koko arvoa, vaan ainoastaan puolet massavelkojen ja paremman etuoikeuden omaavien velkojen maksamisen jälkeisestä jäännöksestä.”

5 YRITYSKIINNITYKSEN ASEMA KONKURSSISSA

Uusi konkurssilaki tuli Suomessa voimaan 1.9.2004 (KonKL 120/2004), joka kumosi silloin voimassa olleen konkurssisäännön, joka oli ollut voimassa jo vuodesta 1868 merkittävine muutoksineen (HE 26/2003). Tässä viimeisessä teoriakapituleissa käsitellään yrityskiinnityksen ja yrityskiinnityselkojan asemaa konkurssissa.

5.1 Konkurssin määrittäminen

Vaikka konkurssilla on useita määritelmiä, useimmiten konkurssi määritellään laissa säädetyksi insolvenssimenettelyksi, jossa velallisen koko varallisuus yhdellä kertaa käytetään kaikkien hänen velkojensa maksamiseen niin pitkälle, kuin varat riittävät. Konkurssia voidaan pitää merkittävänä prosessina, sillä useimmiten liiketoiminta lopetetaan ja liiketoimintaan käytetty varallisuus myydään esineittäin eniten tarjoavalle. (Koulu 2004, 2, 9.) Koulu kutsuu tätä teoksessaan niin sanotuksi klassisen likvidaatioparadigman mukaiseksi konkurssiksi. Sen sijaan konkurssissa voi joskus olla kyse myös rehabilitaatiomenettelystä, jossa yritys myydään toimivana kokonaisuutena uudelle omistajalle. (Koulu 2004, 9.) Hallituksen esityksen mukaan konkurssi määritellään tuomioistuimen määräämäksi lakisääteiseksi järjestelyksi, jossa tuomioistuimen määräämä pesänhoitaja muuttaa velallisen varallisuudet rahaksi ja maksaa kertyneillä varoilla kaikki velallisen velat keralla (HE 26/2003, 31).

5.2 Konkurssisaatavat

Konkurssilain mukaan, konkurssivelalla tarkoitetaan sellaista velallisella olevaa saatavaa, jota koskeva velallisen sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Konkurssilain mukaan konkurssi katsotaan alkaneeksi silloin, kun velallinen asetetaan tuomioistuimen päätöksellä konkurssiin. (KonKL 1.4 §.) Konkurssisaatavan on aina oltava rahamääräinen, eikä muita kuin rahamääräisiä oikeuksia, kuten esinekohtaisia vaatimuksia voida valvoa konkurssivalvonnassa. Eri asia kuitenkin on, että konkurssin yhteydessä esinekohtaiset vaatimukset useimmiten muuttuvat rahamääräiseksi ja näin ollen valvontakelpoisiksi.

(Koulu 2004, 270.) Konkurssisaataviksi luokitellaan myös panttisaatavat sekä saatavat, joiden peruste tai määrä on ehdollinen tai riittävä taikka muusta syystä epäselvä (KonkL1:5 §).

5.3 Massavelat

Massavelalla eli konkurssipesän velalla tarkoitetaan sellaista velkaa, josta konkurssipesä vastaa ja joka on konkurssin jälkeen syntynyttä. Konkurssilaki jaottelee kolme massavelkojen ryhmää: 1. konkurssikustannukset, 2. konkurssipesän sitoumukseen perustuvat velat, 3. Velat, joista konkurssipesä on lain mukaan vastuussa. Konkurssikustannuksia ovat oikeudenkäyntimaksut, pesänhoitajan palkkio sekä pesän hoidosta ja selvityksestä johtuvat kustannukset. Konkurssipesän sitoumus on joko nimenomainen tai hiljainen ja useimmiten tällainen vastuu syntyy konkurssipesän tekemästä vuokra- toimeksianto- ja vakuutus sopimuksesta. Yleisimpiä massavelkoja ovat konkurssin omaisuus selvittelystä ja omaisuuden rahaksi muuttamisesta aiheutuvat kulut. Pääsäännön mukaan massavelat maksetaan pesänvaroista niiden erääntymisen mukaan. (HE 26/2003, 152.)

5.4 Yrityskiinnitys konkurssissa

Yrityskiinnityksen haltijalla on oikeus saada ulosmittauksessa ja konkurssissa saatavalleen suoritus omaisuudesta, jota yrityskiinnitys koskee, laissa säädetyn etuoikeusjärjestyksen mukaan (Kärävä ym. 2002, 484). Konkurssilain mukaan (3:5.1 §) konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta ei voida lähtökohtaisesti ulosmitata ennen konkurssia syntyneen saamisen perimiseksi. Jos konkurssin alkamista on edeltänyt ulosmittausmenettely, se on konkurssilain mukaan pääsääntöisesti keskeytettävä konkurssin alkaessa. Konkurssitilanteessa konkurssihallinto realisoi yrityskiinnityksen kohteena olevan omaisuuden normaalien pesän varojen myyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti. (Tuomisto 2007, 307.)

5.5 Velkojainkokous

Kun tuomioistuin on asettanut yrityksen konkurssiin ja määrännyt pesänhoitajan konkurssipesään, tulee pesänhoitajan kutsua velkojat koolle niin sanottuun velkojainkokoukseen. Velkojainkokous on pääsääntöinen keino velkojien päätösvallan

käyttämisen organisoimiseksi. Konkurssipesässä velkojainkokous on ylintä päätösvaltaa käyttävä toimielin. Velkojainkokouksessa velkojat päättävät konkurssipesän hallinnosta, konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta, sen käytöstä ja rahaksimuuttoa koskevista asioista. (Konkurssiasiamiehen toimisto 07/2004, 2016.) Ensimmäinen velkojainkokous on KonkL 15:6 mukaisesti pidettävä kahden kuukauden kuluessa pesäluettelon valmistumisesta ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta (Nenonen 2004, 45).

Velkojainkokous tulee pitää aina, kun pesähoitajalla on esiteltävänä velkojainkokoukselle omaisuuden realisointiin tai oikeudenkäyntiin liittyviä asioita, joilla on merkittävä vaikutus konkurssirealisaation lopputulokseen, jotka ovat konkurssipesän hoidon kannalta tärkeitä tai joista on pesähoitajan sekä velkojan/velkojien tai velallisen välillä syntynyt erimielisyyttä. Päätökset velkojainkokouksessa tehdään enemmistöpäätöksin. Velkojainkokous tarjoaa velkojille mahdollisuuden perehtyä konkurssipesän asioihin ja saada pesähoitajalta lisätietoa konkurssiin liittyen. Tiedossa olevat velkojat ja velallinen on kutsuttava velkojainkokoukseen. (Nenonen 2004, 46–47, 51.)

5.6 Yrityskiinnitysvelkojan etuoikeus myyntihintaan

Yrityskiinnityksen tuottamaa etuoikeutta konkurssissa määrittelee laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä (MJL 30.12.1992/1578), joka korvasi aiemmin voimassa olleen etuoikeusasetuksen. Pääsääntö laissa on, että velkojilla on lähtökohteisesti tasavertainen oikeus saada saatavilleen maksu pakkotäytäntöönpanon kohteena olevasta omaisuudesta. Mikäli varat eivät riitä kaikkien velkojen maksamiseen, MJL määrää etuoikeusjärjestyksen, jonka mukaisessa järjestyksessä saatavat maksetaan konkurssissa ja ulosotossa. Etuoikeus koskee myös saatavan korkoa korkeintaan kolmelta vuodelta ennen konkurssin alkamista tai ulosmittauksen toimittamista aina varojen tilittämiseen saakka (MJL 3 §). Luottolaitokset useasti hakevatkin yrityskiinnitystä PRH:lta suuremmalle summalle, jättääkseen varaa korkojen täyttymiselle (Mulari 2017). Yrityskiinnityksen tuottama etuoikeus on heikompi kuin MJL 3 §:n mukaisen tavallisen panttioikeuden etusijajärjestys ja

käytännössä tämän vuoksi yrityskiinnitystä käytetäänkin usein täytevakuutena muiden vakuuksien rinnalla (MJL 5 §).

Konkurssitilanteessa yrityskiinnityksen haltijalla on etuoikeus ainoastaan 50:een prosenttiin siitä omaisuudesta, joka konkurssipesässä on jäljellä paremman etuoikeuden omaavien velkojien saamisten maksamisen jälkeen. Maksunsaantijärjestys konkurssissa on seuraavanlainen:

1. Täytäntöönpanokustannukset
2. Pantti- tai pidätysoikeudella turvatut saatavat
3. Yrityssaneerausmenettelyyn liittyvät saatavat
4. Lapsen elatusapusaatavat
5. Saatavat, joiden vakuutena on yrityskiinnitys. (HE 181/1992.)

Yrityskiinnitysvelkojaa paremmalla etuoikeudella maksetaan edellä mainittujen lisäksi kaikki massavelat. Jos yrityskiinnityksen haltija ei saa 50 prosentin etuoikeusosuuttaan, hän on tavallisena etuoikeudettomana velkojana oikeutettu vaatimaan jako-osuutta konkurssipesän muista varoista. (Tuomisto 2007, 311, 314.) On hyvä muistaa, että tämä sääntö ei päde ulosmittaustilanteessa, jossa yrityskiinnitykseen kohdistuvalla panttioikeudella on 100 %:n etuoikeus kiinnitettyyn omaisuuteen (MJL 5.1 §).

Yrityskiinnityksen haltijalla on oikeus vaatia ulosottolain mukaisesti suoritusta saatavalleen omaisuuden myyntihinnasta myös silloin, kun yrityskiinnityksen alaista omaisuutta ulosmitataan tai myydään toisen velkojan saatavasta, vaikka saatava ei olisikaan vielä erääntynyt. Mikäli jäljelle jäävä kiinnitetty omaisuus riittää hänen saatavansa täydeksi vakuudeksi, tällaista oikeutta ei kiinnityksenhaltijalla kuitenkaan ole. (Kärävä ym. 2002, 484.)

5.7 Omaisuuden realisointi konkurssissa

Konkurssipesään kuuluvasta omaisuuden hoidosta ja myynnistä säädetään konkurssilain 17 luvussa. Lähtökohtana panttiomaisuuden myymisessä on, että panttivelkoja realisoi panttiomaisuuden itse. Panttiomaisuuden myyntiin on myös

konkurssipesällä oikeus, mutta ainoastaan panttivelkojan suostumuksella tai tuomioistuimen luvalla. Konkurssipesä voi halutessaan lunastaa pantin itselleen maksamalla panttivelkojalle tämän saatavan, mutta velkojalla on tällöin oikeus saada pantin arvosta panttisaatavan pääoma viivästyskorkoineen ja mahdollisesti sovittuine velallisen sopimusrikkomuksesta aiheutuvine muine korvauksineen. Panttivelkojalla on oikeus käyttää panttioikeuteen perustuvia rahaksimuutto-oikeuksiaan ja ottaa saatavansa kauppahinnasta konkurssin estämättä. Panttivelkojan on ennen panttiomaisuuden myyntiä ilmoitettava pesänhoitajalle panttisaatavansa. Lisäksi velkojan tulee ilmoittaa myös myynnin aika, paikka ja myyntitapa sekä kaupan ehdot hyvissä ajoin ennen myyntiä, kuitenkin noin kahta viikkoa ennen kaupantekoa. (HE 26/2003, 162.) Ilmoituksen tavoitteena on antaa pesälle harkinta-aikaa pantin lunastamiseen, ostajaehdokkaiden hankkimiseen tai muihin vastaaviin toimenpiteisiin, joilla voisi olla vaikutusta mahdollisimman hyvään realisointitulokseen.

Lähtökohtana panttiomaisuuden realisoinnissa on, että konkurssipesän omaisuus on muutettava rahaksi pesän kannalta edullisimmalla tavalla niin, että siitä saadaan mahdollisimman hyvä realisointitulokseksi (KonkL 17:3.1). Pääsäännön mukaan, omaisuuden myyntitapa on konkurssipesän vapaassa harkinnassa, mutta tavan on oltava sellainen, että konkurssilain 17:3 §:n edellyttämä mahdollisimman korkea realisointitulokseksi toteutuisi. Velallisyriityksen toimiala, konkurssipesässä olevan omaisuuden laatu ja määrä sekä mahdollisuus käyttää myyntiin velallisen henkilökuntaa, ratkaisevat omaisuuden myyntikanavan ja -tavan valinnassa. (Konkurssiasiaain neuvottelukunnan suositus 11/2004, 2016.) Ratkaisevinta konkurssitilanteessa on korkein kauppahinta, mutta maksu- ja muut kauppaehdot on myös hyvä huomioida samalla, kun kauppatapaa pohditaan. Pesän omaisuutta ei luonnollisesti tule myydä ostajalle, joka tarjoaa korkeinta hintaa pitkällä maksuajalla ja huonoilla vakuuksilla. Pesänhoitajan tulee ensisijaisesti käyttää seuraavia realisointitapoja:

1. vapaa myynti (esim. lehti-ilmoittelu, tarjouspyynnöt, markkinointikirjeet)
2. loppuunmyynti velallisen henkilökunnan suorittamana

3. keskeneräisten töiden ja jo saatujen tilausten valmiiksi tekeminen ja toimittaminen
4. kiinteistö- tai muun välittäjän käyttäminen
5. konkurssihuutokauppa
6. myynti ulosottoteitse. (Nenonen 2004, 103–104.)

Nenosen (2004, 104) mukaan konkurssihuutokauppa on edullisin ratkaisu vähittäiskauppaliikkeen myyntivaraston realisoimisessa. Keskeneräisten töiden ja saatujen tilausten valmiiksi tekeminen on myös Nenosen mielestä erinomainen tapa täysihintaiseen realisointiin. Erityisesti pienemmät työt, jotka saadaan tehtyä valmiiksi 14 vuorokauden irtisanomisajan kuluessa on edullista valmistaa. Sen sijaan Nenonen pitää huutokauppaa huonoimpana realisointituloksen antajana, mutta tietynlaisen omaisuuden kohdalla tämä ei pidä paikkansa. Esimerkiksi toimistokalusteiden ja konttorikoneiden myynti on hyvin edullista konkurssihuutokaupalla. (Nenonen 2004, 105–106.) Aikaisemmassa tutkimuksessa on selvitetty, että yrityskiinnitysomaisuuden myynnissä on kuitenkin yleisimmin käytetty huutokauppaa, tarjouspyyntöjä ja ammattimaisia realisoijia (Saksa 2008, 85).

Yrityskiinnitysvelkojan näkökulmasta yksittäisten tuotteiden myyminen ei ole aina konkurssipesää realisoitaessa kannattavin tapa. Sen sijaan liiketoiminnallisten kokonaisuuksien myynti voi myös olla usein konkurssipesälle edullisempi realisointitapa, sillä yritystä kun myydään kokonaisuudessa, hintaan vaikuttaa esimerkiksi yrityksen liikearvo, eli niin sanottu good will -arvo, jota ei yksittäisten tuotteiden myynnissä pystytä tuottamaan. Liiketoiminnallisen kokonaisuuden myyntiä ei käytännössä pystytä toteuttamaan työntekijöiden 14 vuorokauden irtisanomisajan puitteissa. Useimmiten tämän takia liiketoiminnallisen kokonaisuuden myyntiä edeltää päätös liiketoiminnan jatkamisesta. Tämä saattaa sisältää pienen riskin velkojille, sille yrityksen toiminnan jatkaminen niissä tilanteissa, joissa toiminta ei ole kannattavaa, eikä ostajaa ole vielä etukäteen tiedossa on riskeeravaa, koska yrityksen tappiollinen toiminta kuluttaa konkurssipesän varoja entisestään vielä enemmän. (Nenonen 2004, 106–107.)

KonkL 17:4 mukaan pesänhoitaja itse ei saa hankkia konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta itselleen. Luovutuskielto koskee lisäksi myös pesänhoitajan läheisiään sekä pesänhoitajan käyttämää avustajaa tai tämän läheisiään. Yleensä läheisinä pidetään pesänhoitajan ja avustajan perheenjäseniä. Mikäli omaisuutta kuitenkin myydään velkojille tai heidän läheisilleen, niin kauppa on toteutettava pesälle edullisimmalla tavalla ja myynnin on tapahduttava parhaaseen mahdolliseen hintaan, kuten ulkopuolisellekin myytäessä. (Nenonen 2004, 108.)

Konkurssiain neuvottelukunta säätelee myös omaisuuden realisointia 9.11.2004 antamassaan suosituksessa nro 11. Suosituksen mukaan konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja realisointi on pesänhoitajan yksi tärkeimmistä tehtävistä ja onnistunut realisointi onkin turvaksi niin velkojille kuin velallisillekin konkurssimenettelyn edetessä. Konkurssipesän realisointiarvoa selvitetessä, tulee konkurssiain neuvottelukunnan suosituksen mukaan lähtökohtana pitää jo pesäluettelossa aikaisemmin merkittyä käypää arvoa, mikäli pesäluettelon laatimisesta ei ole kulunut pitkä aika. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että pesäluetteloa laadittaessa pesänhoitaja käyttää apunaan alan asiantuntijoita, mikäli hänellä itsellään ei ole tehtävän suorittamiseen liittyvää kyseisen alan ammattitaitoa ja -tietämystä. On myös tärkeää huomioida, että konkurssipesään kuuluvan omaisuuden realisoinnista päätösvalta kuuluu velkojille ja pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia ainoastaan omaisuuden myynnistä velkojainkokouksen päätöksen mukaisesti. (Konkurssiain neuvottelukunnan suositus 11/2004, 2016.) Lisäksi pesänhoitajan tehtävänä on myös tallettaa omaisuuden myynteihin liittyvä valmisteluaineisto, esimerkiksi tarjouspyynnöt, myynti-ilmoitukset ja kauppakirjat liitteineen mahdollisia jälkitarjoustuksia varten. Konkurssipesän kannalta merkitykselliset asiakirjat liittyen realisointiin on säilytettävä vähintään kymmenen vuotta lopputilityksen hyväksymisestä.

Konkurssilaissa 17:6 §:ssä säädetään panttiomaisuuden tuotosta. Lain mukaan panttiomaisuudesta saatava tuotto konkurssin ajalta kertyy panttivelkojan hyväksi. Kyseessä on kuitenkin vain nettotuotto, sillä konkurssipesällä on oikeus saada panttiomaisuuden hoitamisesta ja myymisestä pesälle aiheutuneet välttämättömät kulut, jotka tilitetään viimeistään pantista saadun kauppahinnan jakamisen yhtey-

dessä. Välttämättömillä kuluilla tarkoitetaan kustannuksia, jotka ovat välttämättömiä omaisuuden arvon säilyttämiseksi ja muuttamiseksi rahaksi. Hallituksen esityksen mukaan tällaisia kustannuksia eivät ole pesän yleishallintokulut eikä pesän maksama kiinteistövero. Jos pantin realisaatio tulee tapahtumaan myöhemmässä vaiheessa ja pantista kertyy esimerkiksi jatkuvaa, kuukausittaista vuokratuottoa, tulee tuotto tilittää panttivelkojalle selvästi jo myyntiä edeltävältäkin ajalta. (Nenonen 2004, 95–96.)

5.8 Jako-osuuksien maksaminen konkurssissa

Kun konkurssipesä on saatu selvitettyä ja pesään kuuluva omaisuus muutettua rahaksi, jäljelle jäävät rahat on jaettava velkojille viivytyksettä. Jako-osuus maksetaan maksunsaantijärjestyslain mukaisesti vasta sitten, kun konkurssipesän lopputilitys on hyväksytty. Ennen kuin jako-osuuksia voidaan maksaa, on pesänhoitajan kuitenkin varmistettava, että kaikki massavelat on pesän varoista tullut suoritetuksi. (Konkurssiain neuvottelukunnan suositus 12/2004, 2016.)

Jako-osuuksia voidaan maksaa valvotuille saataville jo ennen jakoluettelon vahvistamista vain, jos pesään on kertynyt varoja niin paljon, että maksaminen on mahdollista ja konkurssipesän selvittämistä edistävää. Jako-osuuden maksaminen ennakkoon onkin toivottua, mikäli varoja tähän on, mutta kuitenkin konkurssipesän omaa maksukykyä vaarantamatta. On myös huolehdittava, että jäljelle jäävät varat riittävät pesän omien velkojen maksamiseen. Ennakon maksamisessa toimitaan jako-osuuden maksun tavoin maksunsaantijärjestyslain mukaisesti. Tämä on myös pesän kannalta hyödyllistä, sillä etuoikeutetuille saataville kertyvä korko on etuoikeutettua tilityspäivään saakka. (Konkurssiain neuvottelukunta 12/2004, 2016.) Jako-osuuksien ennakkoon maksamiseen pätee takaisinmaksuvelvollisuus. Velkojalta voidaan mahdollisesti vaatia liikaa maksettua ennakkoa takaisin, jos lopullinen jako-osuus on maksettua ennakkoa pienempi. (Konkurssiain neuvottelukunnan suositus 12/2004, 2016.)

Yrityskiinnityksen etuoikeutta säätelee maksunsaantijärjestyslain 5 §. Lain mukaan konkurssissa jaetaan saatavalle, jonka vakuutena on yrityskiinnitys, ennen muita saatavia 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. Omaisuuden arvolla

tarkoitetaan juurikin kiinnityksen kohteena olevan omaisuuden realisointitulosta sen jälkeen, kun myyntihinnasta on vähennetty konkurssipesän kulut, palkkiot ja parempisijaiset saatavat. (Konkurssiasian neuvottelukunnan suositus 12/2004, 2016.)

Yrityskiinnitettyjen panttivelkakirjojen määrä muodostuu niiden pääomasta, korosta ja panttivelkakirjassa kerrotuista perintäkuluista. Panttivelkakirjan korko muodostuu laskennallisesti panttivelkakirjan allekirjoituspäivästä jako-osuuden maksupäivään saakka niin, että konkurssin alkamispäivää edeltävältä ajalta huomioon otetaan kolmen vuoden korko. Jako-osuuksia yrityskiinnityssaataville suositellaan maksamaan koron juoksemisen vuoksi mahdollisimman nopeasti. Velkojalla on määräämisoikeus jako-osuuden kohdentamisesta koron ja pääoman osalta. Velkojan laskiessa lopullista jako-osuutta, hän ei voi periä korkoa sille pääoman määrälle, joka velkojalle on tätä ennen maksettu jako-osuuden ennakkona. Se osa yrityskiinnityssaataavasta, jolle ei riitä suoritusta kiinnitetyn omaisuuden puolikkaasta, on MJL 2 §:n mukaista vakuudetonta velkaa tasavertaisin oikeuksin muiden velkojien kanssa. (Konkurssiasian neuvottelukunnan suositus 12/2004, 2016.)

Kuten tässä tutkimuksessa on jo aikaisemminkin todettu, yrityskiinnityksen tuottama panttioikeus ei kohdistu itse panttivelkakirjaan, vaan elinkeinoharjoittajan yritystoimintaan kuuluvaan kiinnitettyyn omaisuuteen. Tämän seurauksena panttioikeutta ei rinnasteta käteispanntiin, eikä myöskään lainsäädännön määrittelemiin säännöksiin, jotka koskevat panttiesinettä hallussaan pitävää pantinhaltijaa. (Ojanen & Sutinen 1986, 73.) KonkL 17:17 juurikin sääntelee pantatun omaisuuden realisoinnista ja pantinhaltijan etujen tehokkaasta huomioimisesta realisointivaiheessa. Se, mitä edellä mainitussa lainkohdassa säädetään, ei kuitenkaan päde yrityskiinnitysvelkojaan. Yrityskiinnitysvelkoja ei saa separatistiasemaa konkurssissa (eli hän ei voi periä saatavaansa irrallaan) ja hänen on valvottava saatavansa ja vaadittava yrityskiinnityksen tuottamaa etuoikeutta. (Ojanen & Sutinen 1986, 73.) Mikäli velkoja menettelee toisin, hän menettää yrityskiinnityksen tuottaman etuoikeuden saatavien suorittamisen saamiseksi konkurssiin luovutetuista varoista (Kärävä ym. 2002, 485).

6 EMPIIRINEN TUTKIMUS

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen empiiriseen osuuteen. Tarkoituksena on kertoa tutkimuksen toteutuksesta, tutkimusaineistosta sekä menetelmistä, joilla tutkimusaineistoa käsitellään ja analysoidaan.

6.1 Tutkimusjoukko ja tutkimuksen toteutus

Tutkimusjoukko koostuu 64:stä vuoden 2011 aikana konkurssiin asetetusta Finnvera Oyj:n asiakasyrityksestä, joille myönnettyjen rahoitusten yhtenä vakuutena on ollut yritysikiinnitys. Tutkittava joukko koostuu 31:stä yrityksistä, joiden ensisijaiseksi vakuudeksi Finnvera Oyj on aikoinaan ottanut yritysikiinnityksen sekä 33:sta yrityksestä, joilla Finnvera Oyj:llä on ollut jonkin muun rahoituslaitoksen kanssa riskinjoalliset yritysikiinnitykset ensimmäisellä etusijalla. Vuosi 2011 valikoitui tutkittavaksi vuodeksi sen vuoksi, että sitä myöhempinä vuosina asetetut konkurssit voivat olla vielä tätä tutkimusta tehdessä kesken ja näin ollen saantoa Finnvera Oyj:lle saamatta. Tutkimus on toteutettu käyttäen Finnveralta saatua empiiristä aineistoa, joka on manuaalisesti koottu Exceliin.

Tutkimusjoukkoon kuuluvat yritykset jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan, onko yritysikiinnityksen ottaminen luoton vakuudeksi ollut taloudellisesti kannattavaa vai kannattamatonta Finnveran toiminnan kannalta. Kannattavaksi toiminta luokitellaan silloin, kun yritysikiinnityksen saanto ylittää Finnveran prosessikustannukset ja muut konkurssista aiheutuneet kulut Finnveran kannalta merkitsevästi. Kannattamattomaksi luokitellaan puolestaan yritys, jonka yritysikiinnityksestä saatu saanto Finnveralle ei riitä prosessikustannusten ja muiden kustannusten kattamiseen sekä yritys, jonka saanto ylittää prosessikustannusten lisäksi myös muut prosessista aiheutuneet kustannukset, mutta Finnveran näkökulmasta ylitys ei ole merkitsevä.

Tässä tutkimuksessa prosessikustannukset yhden yrityksen elinkaarta kohden määritellään noin 1 500 € suuruisiksi. Prosessikustannukset muodostuvat rahoituksen esittely- ja toteutusvaiheen aikana syntyvistä kokonaiskustannuksista, holvin ylläpidon, yritysikiinnitysten hallinnoinnin sekä digitalisoinnin aiheuttamista

kuluista. Suurimpana kulueränä voidaan pitää Finnveran henkilöstökuluja kokonaisuudessaan, sillä prosessin aikana tarvitaan mahdollisesti monen eri alan asiantuntijoiden ammattitaitoa, kuten perintäasiantuntijoiden, juristien ja taloushallinnon osaajien apua. Prosessikustannusten lisäksi tutkimuksessa huomioidaan muut konkurssin aiheuttamat kulut Finnvera Oyj:lle. Näistä muista konkurssin aiheuttamista kuluista keskeisimpinä nousevat esiin pesänhoitokulut, arvonalennuskirjauksista aiheutuvat kulut ja muut kirjanpidon aiheuttamat kulut sekä konkurssin jälkeen tapahtuva yritysikiinnityksen alaisen omaisuuden valvominen sekä Finnveran henkilöstön osallistuminen velkojainkokouksiin. Yrityksen konkurssitilanteesta riippuen, yritysikiinnityksistä Finnveralle aiheutuvien kokonaiskustannusten loppusumma on aina tapauskohtainen, joten sitä on vaikea määrittellä tarkasti.

Tutkimuksessa tarkastellaan jokaisen tutkimusaineistoon kuuluvan yrityksen taseen loppusummaa, liikevaihtoa, toimialaa, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden pääomaa sekä omaa pääomaa ja näiden kuuden tunnusluvuksi kutsutun osa-alueen mahdollista yhteyttä yritysikiinnityksestä kertyneeseen saantoon. Tämän tutkimuksen kannalta on tarkoituksenmukaista avata tunnuslukujen tarkoitusta tarkemmin.

Yrityksen taseen loppusumma kertoo yrityksen varallisuuden, velat ja oman sekä vieraan pääoman määrän tilikauden aikana. Yrityksen liiketoiminnan kasvaessa myös sitoutunut pääoma kasvaa ja yrityksen liiketoiminnan laajuutta ja pääoman sitovuutta voidaan vertailla taseen loppusumman avulla. Liikevaihdolla sen sijaan tarkoitetaan yrityksen tuottamien tuotteiden ja palveluiden myynnistä saatujen tuottojen summaa tilikauden aikana. Liikevaihto kuvaa yrityksen myyntituottoja alennusten ja arvolisäveron jälkeen. Yrityksen aineellisilla hyödykkeillä tarkoitetaan käyttöomaisuutta, johon kuuluvat muun muassa maa- ja vesialueet, rakennukset, koneet ja kalusto. Aineellisilla hyödykkeillä on tarkoitus saada tuotettua tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Aineettomiin hyödykkeisiin puolestaan luokitellaan pitkäaikainen rahan käyttö, joka ei muodosta konkreettista aineellista omaisuutta ja näitä ovat esimerkiksi toimiluvat, patentit, lisenssit ja tavaramerkit. Sen sijaan yrityksen oma pääoma on käytännössä velkojen ja varojen erotus ja

näin ollen oma pääoma muodostaakin yrityksen vakavaraisuuden. Mikäli oma pääoma on miinuksella, voidaan todeta, että yrityksen velat ovat suuremmat kuin varat. (Balanceconsulting 2017.) Edellä mainitut tunnusluvut valikoituivat tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteeksi, sillä ne ovat keskeisiä lukuja yritysten tilinpäätöstiedossa ja niillä voidaan olettaa olevan keskinäistä yhteyttä yritysikiinnityksestä saatuun saantoon Finnveran toiminnan kannalta merkitsevästi. Kaikki tunnusluvut tähän tutkimukseen ovat poimittu yritysten viimeisimmistä Finnvera-an toimitetuista tilinpäätöstiedoista.

6.2 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa yritysten luokittelu ja tunnuslukujen mahdollinen yhteys yritysikiinnityksen ottamisen kannattavuuteen ja kannattamattomuuteen selvitetään tarkastelemalla aineistoa kvantitatiivisesti, eli määrällisesti. Määrällistä tutkimusta käytetään tehtäessä erilaisia luokitteluja ja vertailuja sekä syy- ja seuraussuhteita tutkittaessa. (Koppa 2016.)

Ne yritykset, joiden yritysikiinnityksellä saatu saanto konkurssissa on 10 000 € tai sitä suurempi, luokitellaan tässä tutkimuksessa Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi yritysikiinnitysvakuuden ottamisen suhteen. Ne yritykset, joiden saanto alittaa 10 000 €, luokitellaan puolestaan kannattamattomiksi Finnveran toiminnan kannalta. Luokittelu perustuu edellä esitettyjen prosessikustannusten ja muiden konkurssista aiheutuneiden kulujen arviointiin sekä mahdollisesti näiden kustannusten ylittävän saannon osuuden taloudelliseen merkitsevyyteen Finnveralle. Aineistoa tutkittaessa lasketaan erikseen kannattaviksi ja kannattamattomiksi luokiteltujen yritysten prosentuaalinen osuus kaikista tutkimusjoukkoon kuuluvista yrityksistä.

Kuudesta tunnusluvusta liikevaihdon, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden pääoman, taseen loppusumman ja oman pääoman mahdollista yhteyttä yritysikiinnityksestä saatuun saantoon tutkitaan tilastollisen korrelaatiotestin perusteella. Korrelaatiotestissä tarkastellaan saatuja korrelaatiokertoimia sekä p-arvoja, jotka kertovat korrelaatioiden tilastollisesta merkitsevyydestä. Korrelaatiotestin perusteella saadut pisteparikuviot osoittavat, miten tunnuslukujen ja saannon väliset

riippuvuussuhteet jakautuvat. Korrelaatiokerroin voi saada arvoja -1 ja 1 välillä. Positiivinen korrelaatiokerroin kertoo tunnuslukujen ja saannon välisestä riippuvuudesta. Mitä enemmän pisteet ovat ryhmittyneet nousevan suoran lähettyville, sitä lähempänä korrelaatio on 1:stä. P-arvo on todennäköisyys, jolla saman tuloksen saa aikaan sattumalta. Mitä pienempi p-arvo on, sitä luotettavampi tulos on. Tilastollisesti luotettavan tuloksen rajana pidetään yleisimmin p-arvoa, joka on pienempi kuin 0,05 ja näin ollen tulosta pidetään tilastollisesti merkitsevänä. Tässä tutkimuksessa lasketaan kannattaviksi ja kannattamattomiksi luokiteltujen yritysten taseen loppusummien ja aineellisten hyödykkeiden pääomien keskiarvot. Lisäksi kerrotaan taseen loppusummien ja aineellisten hyödykkeiden maksimi- ja minimiarvot. (KvantiMOTV 2017.)

Koska tunnusluvuista, toimialan, mahdollista yhteyttä saantoon, ei ole mahdollista tarkastella tilastollisella korrelaatiotestillä, tarkastellaan yrityksen toimialan vaikutusta yritys kiinnityksen ottamisen taloudelliseen kannattavuuteen Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta erikseen. Yritykset luokitellaan toimialan mukaan neljään ryhmään, jotka ovat kauppa, teollisuus, kuljetus ja muut palvelut. Luokittelu näihin neljään ryhmään tehdään erikseen kannattaviksi ja kannattamattomiksi todettujen yritysten osalta. Kaupan alan yrityksiin lasketaan kuuluvaksi sekä vähittäiskaupan että tukkukaupan palveluja tarjoavat yritykset. Teollisuuden alan yrityksiin luokiteltavat yritykset valmistavat pääosin puu-, metalli- ja muovituotteita sekä erilaisia koneita ja laitteita. Kuljetusalan yritykset kuuluvat joko tie- tai meriliikenteen alaisuuteen. Yritykset, jotka sijoitetaan kuuluvaksi muut palvelut ryhmään, tarjoavat esimerkiksi ravintola- ja matkailualan palveluita, vuokrausta, huoltoa, korjausta, painantaa sekä tietoliikenteeseen liittyviä palveluita. Yritysten jakautumista näihin edellä mainittuihin neljään ryhmään tarkastellaan pylväsdiagrammin avulla. Kannattavien ja kannattamattomien yritysten lukumääriä sekä kannattavien yritysten prosentuaalista osuutta ja yritys kiinnityksistä saatujen saantojen keskiarvoja tarkastellaan ja vertaillaan toimialoittain.

Koska teollisuuden alan yrityksiä on tutkimusjoukossa eniten ja niiden kirjo on laaja, teollisuuden alan yritykset luokitellaan erikseen puu-, metalli- ja muovialan yrityksiin sekä koneita ja laitteita valmistaviin yrityksiin. Tutkimuksessa tarkastel-

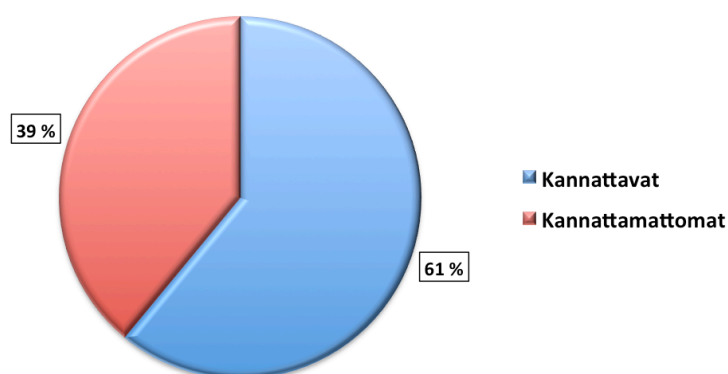
laan myös näiden eri teollisuuden alojen yritysten määrällistä jakautumista Finnveran toiminnan kannalta taloudellisesti kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin yritysikiinnityksen ottamisen suhteen. Lisäksi tarkastellaan ja vertaillaan näiden eri teollisuuden alojen kannattavaksi todettujen yritysten saantojen keskiarvoja konkurssissa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa saadut tutkimustulokset tutkimusongelmitain. Tutkimusongelmat käydään läpi alaotsikoin ja alla olevat kuvio ja taulukot havainnollistavat saadut tulokset.

7.1 Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten jaottelu kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin

Tutkimusjoukkoon kuuluvat yritykset, joiden yritysikiinnityksellä saatu saanto konkurssissa on 10 000 € tai sitä suurempi, luokitellaan tässä tutkimuksessa Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi yritysikiinnitysvakuuden ottamisen suhteen. Yritykset, joiden saanto alittaa 10 000 €, luokitellaan puolestaan kannattamattomiksi Finnveran toiminnan kannalta.

Kuvio 2. Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten jaottelu kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin.

Kaikista (n=64) vuonna 2011 konkurssiin asetetuista yrityksistä 61 %:lle (39) yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi on taloudellisesti kannattavaa Finnveran toiminnan kannalta. Kannattamattomaksi yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi osoittautuu puolestaan 39 %:lle (25) yrityksistä.

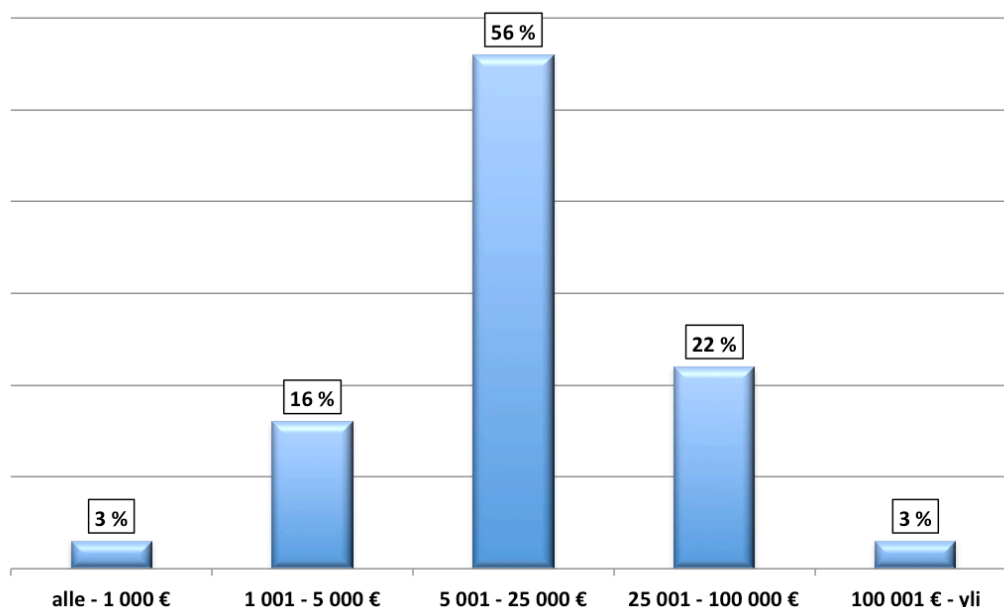
7.2 Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten tunnuslukujen yhteys yrityskiinnityksestä saatuun saantoon

Tilastollinen korrelaatioanalyysi osoittaa, että yrityksen aineellisten hyödykkeiden pääoman ja yrityskiinnityksestä saadun saannon välillä on tilastollisesti merkitsevää korrelaatiota, sillä korrelaatiokerroin on positiivinen ja p-arvo pienempi kuin 0,05. Korrelaatiokerroin on 0,33 ja p-arvo 0,008. Tulos osoittaa, että mitä suurempi yrityksen aineellisten hyödykkeiden pääoma on, sitä suurempi on yrityskiinnityksestä saatu saanto. Vastaavasti tilastollisesti merkitsevää korrelaatiota on myös yrityksen taseen loppusumman ja yrityskiinnityksestä saadun saannon välillä, sillä korrelaatiokerroin on 0,37 ja p-arvo 0,003. Toisin sanoen, mitä suurempi yrityksen taseen loppusumma viimeisimmässä Finnveraan toimitetussa tilinpäätöstiedotteessa on, sitä suurempi yrityskiinnityksestä saatu saanto on. Vaikka liikevaihdon ja yrityskiinnityksestä saadun saannon yhteyttä kuvaava korrelaatiokerroin on positiivinen (0,23), on p-arvo (0,065) suurempi kuin 0,05, eikä näiden kahden tunnusluvun välillä voida näin ollen todeta olevan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Tilastollisessa korrelaatioanalyysissä aineettomien hyödykkeiden (korrelaatiokerroin -0,02; p-arvo 0,873) ja oman pääoman (korrelaatiokerroin -0,07; p-arvo 0,606) korrelaatiokertoimet havaitaan negatiivisiksi ja p-arvot suuremmiksi kuin 0,05; joten myöskään näillä kahdella tunnusluvulla ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä yrityskiinnityksestä saatuun saantoon.

Kaikkien tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten taseiden loppusummien keskiarvo on 1 113 891 €. Pienimmillään taseen loppusumma on 2 000 € ja suurimmillaan 9 878 000 €. Saannon perusteella Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi todettujen yritysten taseiden loppusummien keskiarvoksi saadaan 1 375 436 €. Kannattamattomiksi havaittujen yritysten vastaava keskiarvo on 705 880 €. Saannon perusteella kannattaviksi todettujen yritysten taseiden loppusumma on pienimmillään 117 000 € ja suurimmillaan 9 878 000 €. Saannon perusteella puolestaan kannattamattomiksi todettujen yritysten taseiden loppusumma on pienimmillään 2 000,00 € ja suurimmillaan 5 734 000 €.

Tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten aineellisten hyödykkeiden pääomien keskiarvo on 347 047 €. Aineellisten hyödykkeiden pääomat sijoittuvat välille 0 € ja 7 694 000 €. Saannon perusteella Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi todettujen yritysten aineellisten hyödykkeiden pääomien keskiarvoksi saadaan 384 025,641 €. Kannattamattomiksi havaittujen yritysten vastaava keskiarvo on 289 360,00 €. Saannon perusteella kannattaviksi todettujen yritysten aineellisten hyödykkeiden pääoma on pienimmillään 3 000,00 € ja suurimmillaan 7 694 000 €. Saannon perusteella puolestaan kannattamattomiksi todettujen yritysten aineellisten hyödykkeiden pääoma on pienimmillään 0 € ja suurimmillaan 4 059 000,00 €.

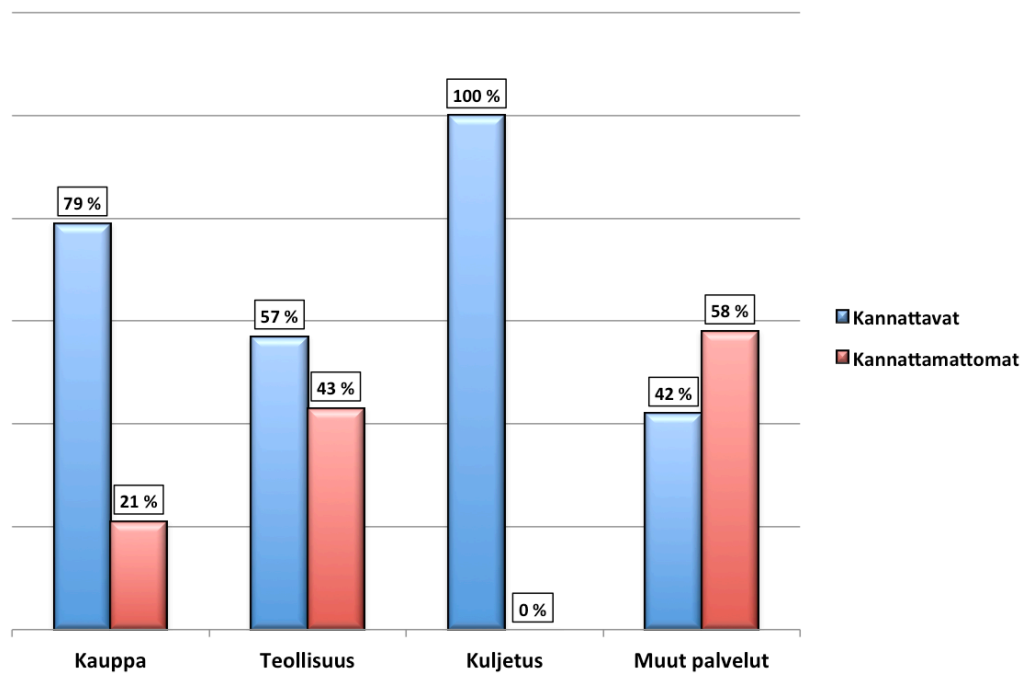
Kaikkien yritysten liikevaihtojen keskiarvo on 1 559 672 €. Yritysten liikevaihdot sijoittuvat välille 0 ja 20 132 000 €. Aineettomien hyödykkeiden pääomien keskiarvo on 62 188 €. Pienimmillään aineettomien hyödykkeiden pääoma on 0 € ja suurimmillaan 2 167 000 €. Kaikkien tutkimusjoukkoon kuuluvien yritysten omien pääomien keskiarvo on -46 781 €. Pienimmillään oma pääoma saa arvon -1 455 000 € ja suurimmillaan 2 478 000 €. Yrityskiinnityksellä saatujen saantojen keskiarvo on 30 453 €. Pienimmillään saanto on 275,77 € ja suurimmillaan 400 000 €.

Kuvio 3. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen jakauma (n=64).

7.3 Toimialan vaikutus yrityskiinnityksen taloudelliseen kannattavuuteen Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta

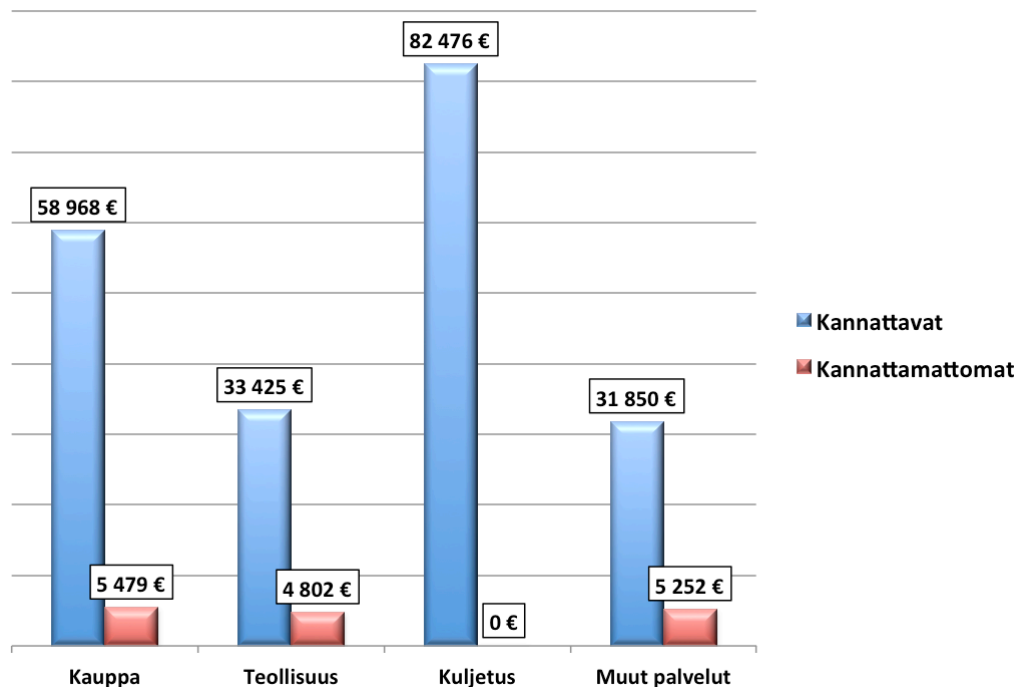
Toimialatarkastelussa tutkimusjoukkoon kuuluvat yritykset luokitellaan toimialan mukaan neljään ryhmään, jotka ovat kauppa, teollisuus, kuljetus ja muut palvelut. Luokittelu näihin neljään ryhmään tehdään erikseen kannattaviksi ja kannattamattomiksi todettujen yritysten osalta. Lisäksi teollisuuden alan yritykset luokitellaan erikseen puu-, metalli- ja muovialan yrityksiin sekä koneita ja laitteita valmistaviin yrityksiin.

Kuvio 4. Kannattaviksi ja kannattamattomiksi jaoteltujen yritysten toimialaluokitukset (n=64).

Kaupan alan yrityksiä, joihin lasketaan kuuluvaksi sekä vähittäiskaupan että tukkukaupan palveluja tarjoavat yritykset, on kaikista tutkittavista yrityksistä (n=64) 30 % (19). Kaupan alan yrityksistä 79 % (15) yritystä todetaan kannattaviksi ja 21 % (4) kannattamattomiksi yrityskiinnityksen saannon osalta Finnveran toiminnan kannalta. Konkurssitilanteessa kannattaviksi havaittujen kaupan alan yritysten yri-

tyskiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 58 968 €, kun taas kannattamattomiksi havaittujen kaupan alan yritysten saantojen keskiarvo on 5 479 €.

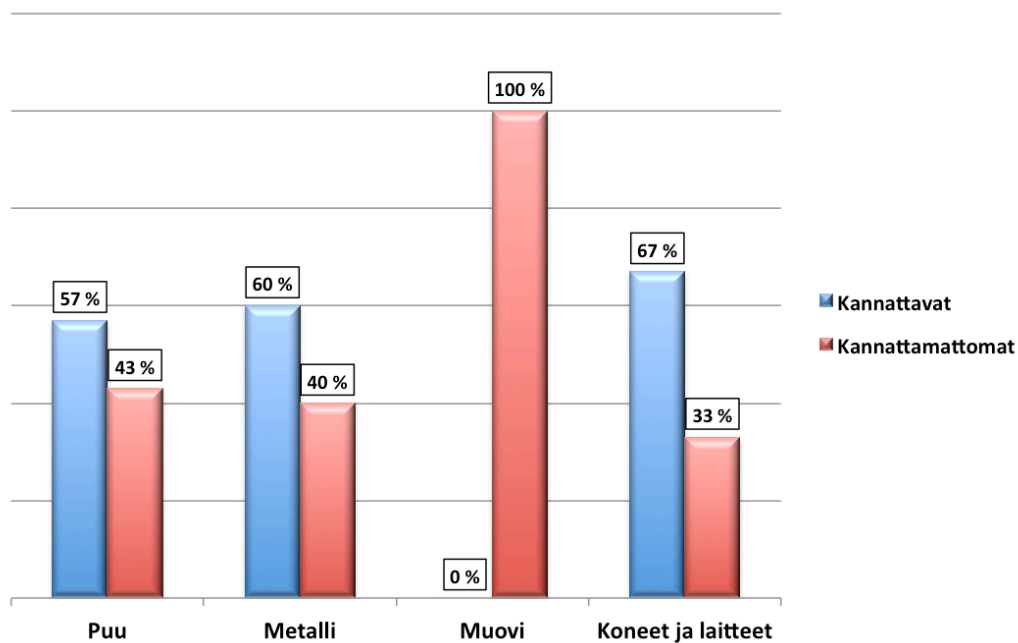
Kuvio 5. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen keskiarvot toimialoittain.

Tie- ja meriliikenteen piiriin kuuluvia kuljetusalan yrityksiä on 5 % (3) koko tutkimusjoukosta. Niistä 100 %, eli kaikki 3 yritystä havaitaan kannattaviksi Finnveran toiminnan kannalta. Konkurssitilanteessa näiden kuljetusalan yritysten yrityskiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 82 476 €.

Muita palveluja kuten ravintola- ja matkailualan palveluja, vuokrausta, huoltoa, korjausta, painantaa sekä tietoliikenteeseen liittyviä palveluja tarjoavia yrityksiä on 30 % (19) koko tutkimusjoukosta. Niistä 42 % (8) yritystä todetaan kannattaviksi ja 58 % (11) kannattamattomiksi Finnveran toiminnan kannalta. Konkurssitilanteessa kannattaviksi havaittujen muita palveluja tarjoavien yritysten yrityskiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 31 850 €, kun taas kannattamattomiksi havaittujen muita palveluja tarjoavien yritysten saantojen keskiarvo on 5 252 €.

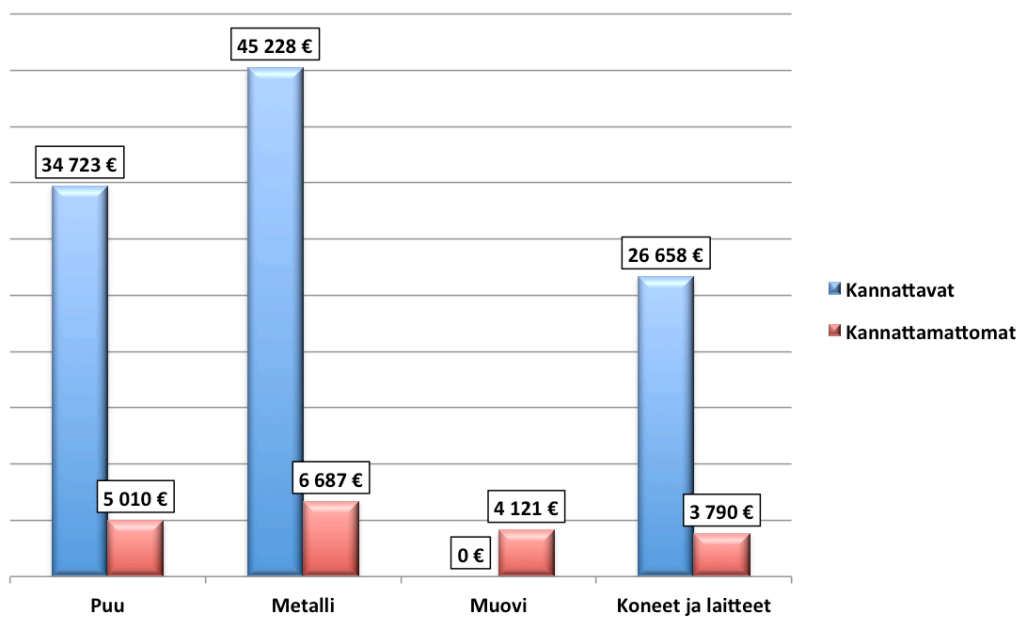
Teollisuuden alan yrityksiä, joihin kuuluu puu-, metalli- ja muovituotteita sekä koneita ja laitteita valmistavat yritykset, on kaikista tutkimusjoukkoon kuuluvista

yrityksistä yhteensä 36 % (23). Teollisuuden alan yrityksistä 57 % (13) todetaan Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi ja 43 % (10) kannattamattomiksi. Konkurssitilanteessa kannattaviksi havaittujen teollisuuden alan yritysten yritysikiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 33 425 €, kun taas kannattamattomiksi havaittujen teollisuuden alan yritysten saantojen keskiarvo on 4 802 €.

Kuvio 6. Teollisuuden alan yritysten luokittelu.

Teollisuuden alan 23:sta yrityksestä puualan yrityksiä on 30 % (7), metallialan yrityksiä 22 % (5), muovialan yrityksiä 9 % (2) sekä koneita ja laitteita valmistavia yrityksiä 39 % (9). Puualan yrityksistä 57 % (4), metallialan yrityksistä 60 % (3), muovialan yrityksistä 0 % (0) sekä koneita ja laitteita valmistavista yrityksistä 67 % (6) todetaan taloudellisesti kannattaviksi Finnveran toiminnan kannalta yritysikiinnityksen ottamisen suhteen.

Kuvio 7. Yrityskiinnityksistä saatujen saantojen keskiarvot teollisuuden alojen yrityksissä.

Konkurssitilanteessa kannattaviksi havaittujen puualan yritysten yritysikiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 34 723 €. Vastaava keskiarvo metallialan yritysten (3) osalta on 45 228 €. Kannattaviksi havaittuja muovialan yrityksiä ei tutkimusjoukossa ollut ollenkaan. Kannattaviksi havaittujen koneita ja laitteita valmistavien yritysten yritysikiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo on 26 658 €.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista oli selvittää, miten Finnvera pystyisi jatkossa välttämään kannattamattomien yritysikiinnitysten ottamista rahoituksen vakuudeksi ja sen sijaan kohdentamaan yritysikiinnitysten käyttöä aikaisempaa tehokkaammin. Tässä viimeisessä luvussa esitelläänkin työn keskeisimmät tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset. Tuloksia pohditaan aiheeseen liittyvään teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin nähden. Lisäksi esitellään jatkotutkimusehdotuksia ja arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta sekä opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan.

8.1 Keskeisimmät tulokset

Tämän tutkimuksen lähtökohtana oli oletus siitä, että yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi on turhaa noin puolelle tutkimusjoukkoon kuuluvista yrityksistä. Tutkimustulokset tukevat tätä hypoteesia, sillä yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi oli Finnveran toiminnan kannalta taloudellisesti kannattavaa vuonna 2011 konkurssiin ajautuneista yrityksistä vain reilulle puolelle (61 %). Kannattamattomien yritysten suuri prosentuaalinen osuus saattaa johtua siitä, että yritysikiinnityksiä on otettu vakuudeksi liian matalalla kynnyksellä varsinkin pienikokoisille yrityksille, joilla ei ole ollut tarpeeksi yritysikiinnityksen alaista omaisuutta taseessaan ja yritysikiinnityksen vakuusarvo jää tällöin alhaiseksi. Yritysikiinnityksiä on voitu ottaa rahoituksen vakuudeksi liian helposti myös sellaisen toimialan yrityksille, joille ei ole ollut tarpeeksi tilaa sen hetkisillä markkinoilla. Tutkimustulosten perusteella voidaan karkeasti arvioida, että tämän tutkimuksen perusteella ja tähän tutkimusaineistoon kuuluvien yritysten osalta Finnvera olisi säästänyt prosessikustannuksissaan yhteensä noin 37 500 €, mikäli kannattamattomiksi todetuille yrityksille ei olisi aikoinaan yritysikiinnitystä otettu luoton vakuudeksi. Tässä tutkimuksessa Finnveran prosessikustannukset yhden yrityksen elinkaarta kohden luokiteltiin 1 500 € suuruisiksi.

Tyypillisesti pankit hyväksyvät yritysikiinnityksen lähinnä vain täytevakuudeksi täydentämään muiden vakuuksien jättämää vakuusvajetta. Finnvera puolestaan

voi riskirahoittajanroolissa hyväksyä yritys kiinnityksen rahoituksensa pääasialliseksi vakuudeksi ja yritys kiinnitys onkin yksi Finnveran käytetyimmistä vakuuksista. Yritys kiinnityksen arvostukseen vakuutena vaikuttaa kiinnityksen kohteena olevan irtaimen omaisuuden määrä ja laatu, yrityksen taloudellinen tilanne sekä yrityksen tulevaisuuden näkymät. (Yritystoiminta 2017.) Johtopäätöksenä todettakoon, että rahoitushanketta käsittelevän rahoituspäällikön tai -neuvojan onkin tärkeää arvioida jatkossa yritys kiinnityksen ottamisen kannattavuutta rahoituksen vakuudeksi aikaisempaa tarkkaavaisemmin.

Yritys kiinnitysvelkojan näkökulmasta saatavien turvaaminen voitaisiin varmistaa yhä tehokkaammin yrityksen taloudellisen tilanteen ja kehityksen tarkemmalla seuraamisella. Todellisuudessa tähän ei kuitenkaan luottolaitosten resurssit varmasti riitä, sillä tuhansien asiakasyritysten tarkempi seuraaminen on käytännössä mahdotonta ja tämän vuoksi heikommin menestyneet yritykset voivat ehtiä ajautumaan huonoon taloudelliseen tilaan ennen konkurssin alkamista. Talouden heikentymisen seurauksena realisoitavaa irtainta omaisuutta ei useinkaan enää ole ja varsinkin pienemmissä yrityksissä realisaatiotulos jää pieneksi pesänhoitokulujen vuoksi. Finnveran toimintatapoihin kuuluu yritysten tilinpäätösten analysointi kerran vuodessa. Jotta pystyttäisiin paremmin tiedostamaan yritys kiinnityksen kohteena olevan omaisuuden arvo, olisi luottolaitosten hyvä suorittaa tarkempaa seuranta, sillä yritys voi joutua nopeastikin ongelmiin, jos esimerkiksi yrityksen menestymiseen positiivisesti vaikuttaneet yhteistyösopimukset loppuvat.

Koska tutkimustulokset osoittavat, että yritys kiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi oli Finnveran toiminnan kannalta taloudellisesti kannattavaa vain hieman yli puolelle tutkimusjoukkoon kuuluvista yrityksistä, oli syytä tarkastella tarkemmin eri tekijöiden mahdollista yhteyttä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon. Tarkasteltaessa taseen loppusumman, liikevaihdon, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden pääoman sekä oman pääoman mahdollista yhteyttä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon, havaitaan taseen loppusummalla sekä aineellisten hyödykkeiden pääomalla olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys yritys kiinnityksestä saatuun saantoon. Mitä suurempi yrityksen taseen loppusumma oli, sitä suurempi oli yritys kiinnityksestä saatu saanto. Vastaavasti tulokseksi saatiin, mitä

suurempi oli yrityksen aineellisten hyödykkeiden pääoma, sitä suurempi oli yritys kiinnityksestä saatu saanto. Muilla tunnusluvuiksi kutsutuilla tekijöillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon.

Vaikka aikaisemmissa tutkimuksissa (Lindqvist 2009, 63; Laakkonen 2007, 69) taseen yhteydestä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon, on saatu jopa päin vastaisiakin tuloksia, kuin tässä tutkimuksessa, oletettiin tässä tutkimuksessa kuitenkin taseen olevan yhteydessä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon saadun tuloksen kaltaisesti. Vaikka tässä tutkimuksessa saatu tulos taseen yhteydestä yritys kiinnityksestä saatuun saantoon on myös jossain määrin aikaisempien tutkimustulosten mukainen (Lindqvist 2009, 64), ei tulosta tule tulkita kuitenkaan mustavalkoisesti. Tasearvon merkitys yritys kiinnitykselle on oletettavasti merkitsevä, mutta ei varmastikaan aina kerro koko totuutta yrityksen todellisesta realisaatioarvosta. Aikaisemmin mainitussa Lindqvistin (2009) tutkimuksessa on esimerkiksi saatu tulos, jossa pienimmässä yritys kokoluokassa yritys kiinnityksellä oli selkeästi paras vakuusarvo. Myös tässä tutkimuksessa tutkimusjoukkoon kuului yrityksiä, jotka todettiin kannattamattomiksi saannon perusteella, mutta joiden taseiden loppusummat olivat kuitenkin kannattaviksi todettujen yritysten taseiden loppusummia suurempia. Tämänkaltaisia yrityksiä oli tutkimusjoukossa vain muutama. Yritys kiinnitystä otettaessa luoton vakuudeksi, luottolaitosten olisikin hyvä tehdä tarkempia tutkimuksia yrityksen omaisuudesta ja sen todellisesta arvosta, koska yrityksen omaisuus voi olla kirjanpidossa korkeampi, kuin sen käypä arvo. Jatkossa voitaisiin ajatella, että vakuusarviointi toteutettaisiin jossain määrin ulkopuolisen arvioijan toimesta. Etenkin hankkeissa, joissa Finnveralla on suuret vastuut, olisi hyvä, jos toimialaan erikoistunut ammattilainen arvioisi yrityksen omaisuuden ja todellisen arvon. Hänen toimestaan pystyttäisiin varmasti myös ennustamaan paremmin jälkimarkkinamahdollisuuksiakin. Esimerkiksi suurten tuotantolaitosten yritys kiinnityksen alaisen omaisuuden arviointi voisi luotettavammin onnistua ulkopuolisen arvioijan toimesta.

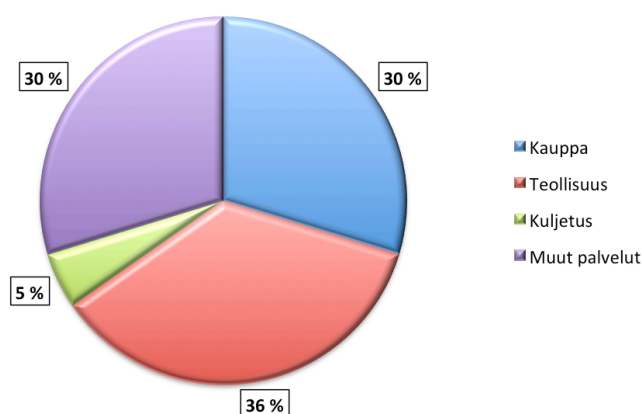
Tutkimustulos aineellisten hyödykkeiden pääoman ja yritys kiinnityksestä saadun saannon keskinäisestä yhteydestä on oletuksen mukainen, sillä uskottiinkin, että mitä suurempi yrityksen aineellisten hyödykkeiden pääoma olisi, sitä suurempi

yrityskiinnityksestä saatu saanto olisi. Tässä tutkimuksessa saatuun tutkimustulokseen nojaten aineellisten hyödykkeiden pääoman merkitys yrityskiinnitykselle on selvästikin merkitsevä. Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi ja kannattamattomiksi todettujen yritysten aineellisten hyödykkeiden pääoman keskiarvot poikkeavat kuitenkin toisistaan odotettua vähemmän. Tässäkin tutkimuksessa oli yrityksiä, jotka todettiin yrityskiinnityksestä saadun saannon perusteella Finnveran toiminnan kannalta kannattamattomiksi, mutta joiden aineellisten hyödykkeiden pääoma oli kuitenkin kannattaviksi todettujen yritysten aineellisten hyödykkeiden pääomaa suurempi. Aineellisten hyödykkeiden pääoman arviointi on luotonantotilanteessa varmastikin keskiössä. Huomioitavaa on, että yritykselle on hyvin merkityksellistä saada käyttää vapaasti hallussaan olevaa irtainta omaisuutta. Velkojan kannalta tämä vapaa käyttö on tietenkin negatiivinen ongelma, sillä yrityksessä irtain omaisuus lisääntyy ja vähenee, kalusto kuluu ja tuotteita myydään normaalin liiketoiminnan mukaisesti. Yrityksen ajautuessa konkurssiin, vaihtuvan omaisuusmassan vuoksi yrityskiinnityksenomaisen omaisuuden määrästä ja arvosta ei välttämättä aina ole tarkkaa selvyyttä ja tämä vaikuttaa yrityskiinnityksen arvoon realisointitilanteessa.

Tulosten kannalta oli merkittävää jaotella yritykset toimialoittain, koska aikaisempien tutkimusten mukaan toimialan on todettu vaikuttavan merkittävästi yrityskiinnityksen vakuusarvoon ja sitä kautta yrityskiinnityksestä saatuun saantoon erityisesti konkurssitilanteessa (Ojanen & Sutinen 1986, 175; Laakkonen 2007, 65; Lindqvist 2009, 61–62). Näin ollen tässäkin tutkimuksessa oletuksena oli, että toimialalla on vaikutusta yrityskiinnityksen ottamisen kannattavuuteen Finnveran toiminnan kannalta. Teollisuuden alan yrityksiä on kaikista tutkimuksessa mukana olevista yrityksistä eniten 36 %. Toiseksi eniten on kaupan alan yrityksiä ja muita palveluja tarjoavia yrityksiä, joita molempia on tutkimusjoukossa 30 %. Kuljetusalan yrityksiä on tutkimusjoukossa vähiten, vain 5 %.

Finnveran yleisen asiakasjaon perusteella tämän tutkimuksen toimialajakaumaa voidaan pitää johdonmukaisena, sillä aiempina vuosina Finnvera on myöntänyt kasvu- ja kansainvälistymisrahoitusta sekä kotimarkkinayrityksille kohdistuvaa rahoitusta teollisuudenalan yrityksille muita aloja selkeästi enemmän. Suurimpiin

hankkeisiin ovat lukeutuneet muun muassa telakka- ja metsäteollisuutta valmistavat yritykset. Teollisuudenalojen yritysten suosiollisen myönnön lisäksi Finnvera on tarjonnut rahoitusta myös liike-elämän palveluita ja kauppa- ja kuluttajapalveluita tarjoaville yrityksille paljon. Kuljetusalan osalta kuljetuskalustoa Finnverassa ei rahoiteta, vaan ennemminkin myönnettyä rahoitusta käytetään käyttöpääoman lisäksi konehankintoihin, sukupuolenvaihdoksiin tai muihin omistusjärjestelyihin. (Finnvera vuosikertomus 2015.)

Kuvio 8. Tutkimusjoukon jakauma toimialoittain.

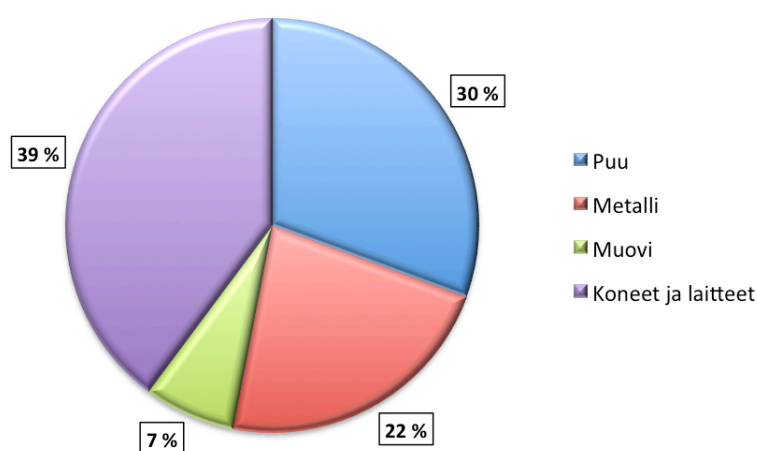
Kuljetusalan yritykset nousevat vähäisestä lukumäärästään huolimatta tutkimusjoukosta esiin positiivisessa mielessä sikäli, että yritysikiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi havaitaan kannattavaksi Finnveran toiminnan kannalta jokaisen tutkimuksessa mukana olleen kuljetusalan yrityksen osalta. Kun vertaillaan Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi havaituilta yrityksiltä konkurssitilanteessa saatujen saantojen keskiarvoja toimialoittain, huomataan, että kuljetusalan yritysten yritysikiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo konkurssitilanteessa oli kaikista toimialoista suurin (82 476 €). Nämä tulokset tukevat niin ikään myös aikaisempaa tutkimustulosta, jossa yritysikiinnityksen vakuusarvon on todettu olevan keskimääräistä parempi juuri kuljetustoimialalla (Lindqvist 2009, 61). Oletuksena olikin, että kuljetusalan yrityksillä on taseessaan arvokasta omaisuutta, kuten erilaisia koneita, laitteita ja kalustoa, joissa vakuusarvon voidaan olettaa

olevan suhteellisen korkea ja realisoinnin konkurssitilanteessa helppoa selkeiden markkinahintojen ja kysynnän vuoksi.

Tutkimuksessa mukana olleet kaupan alan yritykset näyttäytyvät myös positiivisessa valossa, sillä suurimman osan kohdalla (79 %) yrityskiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi oli kannattavaa Finnveran toiminnan kannalta. Konkurssitilanteessa kannattaviksi havaittujen kaupan alan yritysten yrityskiinnityksestä saatujen saantojen keskiarvo oli kaikista toimialoista kuljetusalan jälkeen toiseksi suurin (58 968 €). Tulos näyttäytyy yllättävänä sikäli, että niin aikaisemmissa tutkimustuloksissa kuin tutkijan omassa hypoteesissakin kaupan alan yritysten realisoitavan omaisuuden oletettiin olevan konkurssissa olematon ja vakuusarvon keskimääräistä heikompi (Laakkonen 2007, 65; Lindqvist 2009, 60). Oletuksen lähtökohtana oli aikaisempien tutkimustulosten lisäksi ajatus siitä, että tiettyjen kaupan alan yritysten varasto voidaan myydä nopeasti, kun huomataan, että yrityksen maksukyky alkaa heiketä ja näin ollen konkurssitilanteessa realisointi vaikeutuu ja tuotteita, joita voitaisiin realisoida, ei enää olekaan. Tässä tutkimuksessa saadun tuloksen valossa voidaan kaupan alan yrityksillä varastoineen ja muine saamisineen ajatella olevan yrityskiinnityksen alaista omaisuutta taseissa monia muita palvelualoja enemmän.

Teollisuuden alan yritykset jakautuvat melko tasaisesti yrityskiinnityksen ottamisen suhteen kannattaviin ja kannattamattomiin yrityksiin. Kuitenkin havaitaan, että hieman yli puolelle teollisuuden alan yrityksistä (57 %) yrityskiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi oli kannattavaa Finnveran toiminnan kannalta. Toisin kuin oletettiin, näiltä kannattaviksi havaituilta yrityksiltä konkurssitilanteessa saatu keskimääräinen saanto (33 425 €) oli vasta kuljetusalan ja kaupan alan kannattaviksi todettujen yritysten keskimääräisten saantojen jälkeen kolmanneksi suurin kaikista neljästä toimialasta. Oletuksena oli, että teollisuusalan yritysten keskimääräinen saanto olisi ollut saatua keskiarvoa korkeampi siitä syystä, että alan yrityksillä on usein käytössään arvokkaita koneita ja laitteita, joilla voisi kuvitella olevan hyvä realisaatioarvo. Saatua tulosta saattaa selittää se, että teollisuusosalalla käytettävien koneiden ja laitteiden markkinat voivat olla kehittymättömät. Käytettyjen koneiden ja laitteiden myyjien ja mahdollisten ostajien kohtaa-

minen on mainittu oikeuskirjallisuudessa usein haastavaksi. (Ojanen & Sutinen 1986, 172.) On myös mahdollista, että teollisuuden aloihin kuuluvien yritysten konkurssit on aloitettu liian myöhäisessä vaiheessa ja yritysten omistuksessa ei ole ollut enää realisointivaiheessa arvokasta omaisuutta, joilla voidaan olettaa olevan korkea realisaatioarvo. Tällöin jäljelle jää useimmiten vain omaisuus, jolla on yrityskiinnitysvelkojalle vähäinen arvo. Tämän seurauksena realisointitulot jää pieneksi ja Finnveran saanto yrityskiinnityksestä alhaiseksi. (Mulari 2016.)

Kuvio 9. Tutkimusjoukkoon kuuluvien teollisuuden alan yritysten jakauma.

Sekä puu- ja metallialan yrityksistä että koneita ja laitteita valmistavista yrityksistä yli puolet todettiin Finnveran toiminnan kannalta kannattaviksi yrityskiinnityksen ottamisen suhteen. Kaikki muovialan yritykset puolestaan havaittiin kannattamattomiksi. Kannattaviksi todetuista teollisuuden alan yrityksistä selkeästi suurin keskimääräinen saanto (45 228 €) konkurssissa oli metallialan yrityksillä. Tämä tulos tukee aikaisemmin saatua tutkimustulosta (Laakkonen 2007, 64). Puualan kannattavaksi todettujen yritysten keskimääräinen saanto konkurssivaiheessa oli toiseksi suurin (34 723 €) ja koneita ja laitteita valmistavien yritysten vastaava keskiarvo jäi selkeästi edellisiä pienemmäksi (26 658 €). Muovialan yrityksistä yksikään ei ollut kannattava tässä tutkimuksessa. Tulos ei yllättänyt, mikäli aikaisempiin tutkimustuloksiin on katsominen (Laakkonen 2007, 64). Koneiden ja laitteiden sekä erityisesti muovialan matalana näyttäytyvää saantoa voi osittain selit-

tää se, että varsinkin pienempien yritysten kohdalla koneet, laitteet ja työkalut ovat mahdollisesti hankittu osamaksulla tai leasing-sopimusta käyttäen (Mulari 2017). Yrityskiinnitysvelkojan näkökulmasta edellä mainitut ostotavat ovat ongelmallisia, sillä usein näillä järjestelyillä ostetaan uusia työvälineitä vanhojen tilalle, jolloin yrityskiinnitysvelkojan kannalta tilanne heikkenee, koska konkurssissa leasingomaisuus ei kuulu lainkaan konkurssipesään ja osamaksulaitteen osalta vain sen verran, kuin velallinen ennen konkurssia on siitä maksanut. Huomionarvoista on myös sekin, että tutkimusaineistoon kuuluvien koneiden, laitteiden ja muovia valmistavien yritysten toiminta voi tapahtua vuokratuissa halli- tai työtiloissa, jolloin myöskään vuokratun tilan realisoinnista ei kerry yrityskiinnitysvelkojalle juuri mitään saantoa. Tähän tutkimukseen kuuluvien puu- ja metallialan yritysten käytössä olleiden koneiden ja laitteiden voidaan näin ollen olettaa olevan yrityksen itsensä omistamia. Eritoten muovialan matalaan saantoon saattavat vaikuttaa muovituotteiden valmistuksessa käytetyt muotit, jotka ovat yksilöllisiä ja arvokkaita. Tämä vaikeuttaa muovituotteiden valmistuksessa käytettyjen muottien myyntiä realisointivaiheessa, sillä harvemmin markkinoilta löytyy halukkaita juuri saman tuotteen valmistukseen ja näin ollen jälkimarkkinat ovat heikot. (Mulari 2017.)

Muita palveluja tarjoavat yritykset näyttäytyvät jonkin verran muita toimialoja kannattamattomampina sikäli, että muista toimialoista poiketen muihin palveluihin lukeutuvista yrityksistä hieman yli puolelle (58 %) yrityskiinnityksen ottaminen rahoituksen vakuudeksi oli Finnveran toiminnan kannalta kannattamatonta. Kannattaviksi todettujen muita palveluja tarjoavien yritysten keskimääräinen saanto (31 850 €) konkurssivaiheessa oli odotettua suurempi, mutta ei yltänyt kaupan alan eikä varsinkaan kuljetusalan vastaaviin keskiarvoihin. Se oli kuitenkin lähellä teollisuusalan kannattavien yritysten saantojen keskiarvoa. Koska palveluvaltaisilla aloilla yrityskiinnityksen alaista omaisuutta on yritysten taseissa useimmiten vähän eikä tuotteistaminen näyttele useinkaan suurta roolia niiden liiketoiminnassa, tässä tutkimuksessa oletettiin muita palveluja tarjoavien yritysten näyttäytyvän muiden toimialojen yrityksiä kannattamattomampina yrityskiinnityksen ottamisen suhteen. Sen sijaan yrityskiinnitystä voisi kuvitella käytettävän

palvelualoilla vakuutena luotettavammin silloin, kun yrityksen taseessa on paljon yritysikiinnityksen aloista omaisuutta, jolla on arvoa myös realisointivaiheessa. Tutkimustulosten perusteella tähän tutkimukseen onkin nähtävästi valikoitunut viimeksi mainitun kaltaisia yrityksiä enemmän. Myös Lindqvist 2009 on todennut tutkimuksessaan yritysikiinnityksen vakuusarvon palvelualoilla yllättävän hyväksi (Lindqvist 2009, 61). Tässä tutkimuksessa kannattamattomia muihin palveluihin lukeutuvia yrityksiä olivat muun muassa fysioterapiayritys, hedelmien, marjojen ja kasvien jalostukseen ja säilöntään erikoistunut yritys, lasten päiväkotit, sekä elokuva-alan yritys.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus pyritään toteuttamaan aina mahdollisimman luotettavana ja pätevänä, jotta tutkimus syntyisi mahdollisimman virheettömänä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Reliaabelius ja validius ovat esimerkkejä luotettavuutta arvioitaessa. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja sitä, ettei tutkimuksesta synny sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen validius sen sijaan tarkoittaa sitä, että tutkimusmenetelmällä onnistuttaisiin mittaamaan juuri sitä, mitä tutkimuksen tarkoituksena onkin ollut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231.)

Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi silloin, jos kaksi arvioijaa päätyvät samanlaiseen tulokseen tai jos samaa henkilöä tai ilmiötä tutkittaessa saadaan eri tutkimuskerroilla sama tulos (Hirsjärvi ym. 2013, 231). Tutkimuksen validiutta voidaan tarkastella etenkin laadullisessa tutkimuksessa, jonka ydinasioita ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Validiteetilla tarkoitetaan kuvauksen ja siihen liittyvien selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta, pohditaan onko selitys luotettava ja sopiiko se tutkimuksen kuvaukseen. Niin määrällisessä kuin laadullisessakin tutkimuksessa voidaan tutkimuksen luotettavuutta tarkentaa käyttämällä useita erilaisia tutkimusmenetelmiä tutkimusta tehdessä. (Hirsjärvi ym. 2013, 232–233.)

Tällä tutkimuksella saatiin tuotettua uutta tietoa liittyen yritysikiinnityksen kannattavuuteen rahoituksen vakuutena Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta. Tutkimusai-

neisto koostui 64:stä vuonna 2011 konkurssiin asetetusta Finnveran asiakasyrityksestä, joiden yhtenä rahoituksen vakuutena on ollut ensisijainen yritysikiinnitys tai riskinajollinen yritysikiinnitys jonkin muun rahoitusyhtiön kanssa ensimmäisellä etusijalla. Tutkimusjoukosta poistettiin yritykset, joissa pankilla yksinomaan oli ensisijainen yritysikiinnitys. Tällä pyrittiin saamaan luotettavampaa tietoa liittyen yritysikiinnityksen kannattavuuteen Finnveran toiminnan kannalta. Tutkimusjoukon valinnalla pyrittiin myös vaikuttamaan tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkittavaksi vuodeksi valikoitui vuosi 2011, sillä tätä tutkimusta tehdessä kuuden vuoden aikana konkurssit ovat luultavasti jo ehditty käsittelemään. Aineisto kerättiin kunkin yrityksen tilinpäätöstiedoista Exceliin. Myös yritysikiinnityksistä saatujen saantojen määrät koottiin Finnveran perintäkarhutiedoista Exceliin. Huomioitavaa on, että tämän tutkimusaineiston perusteella ei voida kuitenkaan tehdä johtopäätöksiä pitkälle aikavälille, sillä aineisto koostui vain vuoden 2011 konkurssiin asetetuista yrityksistä.

Tämä tutkimus sisältää pääosin määrällisen tutkimuksen ominaispiirteitä. Yhtenä tutkimusmenetelmänä käytettiin tilastollista korrelaatiotestiä, joka luokitellaan määrällisen tutkimuksen tyypilliseksi tutkimusmenetelmäksi. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluvat yritykset luokiteltiin toimialoittain, laskettiin muun muassa tunnuslukujen keskiarvoja ja vertailtiin niitä toisiinsa. Tutkimusmenetelmien voidaan sanoa olevan valideja, sillä niiden avulla pystyttiin tuottamaan tilastollista tietoa liittyen yritysikiinnitysten taloudelliseen kannattavuuteen Finnveran toiminnan kannalta. Tutkimuksen reliabiliteettia voidaan pitää myös hyvänä. Tutkimus on toistettavissa ja kunkin yrityksen tunnusluvut voidaan poimia uudelleen tilinpäätöstiedoista ja verrata niitä Finnveran aineistosta saatujen saantojen määriin. Virheitä on mahdollisesti voinut syntyä, kun tunnuslukuihin tarvittavia tietoja kerättiin tilinpäätöstiedoista käsin Exceliin. Tämä on hyvin epätodennäköistä, sillä tietojen oikeellisuus tarkastettiin useaan kertaan.

Tutkimuksen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa myös lähteillä. Tutkijan tulee ottaa huomioon käytettävän kirjailijan tunnettavuus ja arvostettavuus, lähteen ikä ja alkuperäisyys sekä luotettavuus (Hirsjärvi ym. 2013, 113–114). Tämän tutkimuksen laaja-alainen teoria pohjautuu ajantasaiseen lainsäädäntöön, aiheeseen liitty-

vään oikeuskirjallisuuteen ja aikaisempiin tutkimustuloksiin, jotka niin ikään tukevat tutkimuksen luotettavuuspohdintaa. Aikaisempiin tutkimustuloksiin viitaten, tämän tutkimuksen tulokset ovat myös aikaisempien tutkimustulosten suunnaisia, mikä myös osaltaan lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimus vastaa toimeksiantajan tarpeeseen ja tutkimusta voidaan pitää luotettavana myös tiiviin toimeksiantajayhteistyön myötä. Toimeksiantaja on ollut aktiivisesti mukana niin tutkimuksen suunnittelu- kuin toteutusvaiheessakin ja on esittänyt kiinnostusta niin opinnäytetyöprosessin eri vaiheita kuin myös saatuja tutkimustuloksia kohtaan. Tutkimus on pätevä ja prosessin alussa laadittuihin tutkimusongelmiin onnistuttiin vastaamaan. Tutkimuksella saavutettiin ennalta asetetut tavoitteet ja tutkimus luo uutta, arvokasta ja informatiivista tietoa niin tekijälle itselleen kuin myös toimeksiantajayritys Finnvera Oyj:lle.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tällä tutkimuksella saatiin tuotettua uutta tietoa liittyen yritys kiinnityksen kannattavuuteen rahoituksen vakuutena Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta. Tutkimuksesta ei kuitenkaan saada täysin suoria vastauksia siihen, että kuinka suurien yritysten taseiden loppusummien, aineellisten hyödykkeiden pääomien tai muiden tunnusluvuiksi kutsuttujen lukujen tulee olla rahoituksen myöntämishetkellä, jotta yritys kiinnityksiä kannattaa ottaa luoton vakuudeksi Finnveran toiminnan näkökulmasta. Yhtenä jatkotutkimusmahdollisuutena olisi jatkaa tätä tutkimusta tutkimaan yritysten tilinpäätöstiedoista poimittujen tunnuslukujen yhteyttä yritys kiinnityksistä saatuihin saantoihin pidemmältä ajanjaksolta, jotta pystyttäisiin tarkemmin identifioimaan tilanteita, jolloin yritys kiinnityksiä kannattaa käyttää luoton vakuutena ja milloin ei. Tällöin saataisiin varmastikin tuloksia, jotka ovat enemmän yleistettävissä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, että löytyykö tässä tutkimuksessa kannattamattomiksi todettujen yritysten taustalta merkittäviä yhteisiä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että yritys kiinnityksen ottaminen luoton vakuudeksi on ollut kannattamatonta Finnveran toiminnan kannalta. Tässä tutkimuksessa ei käsitelty yritys saneerauksen läpikäyneitä konkurssiyrityksiä lainkaan, joten toimeksiantajan kannalta mielenkiintoista lisätietoa voitaisiin saa-

da myös tutkimalla yrityssaneerauksen läpikäyneitä yrityksiä ja niiden yrityskiinnityksistä saatuja saantoja.

8.4 Opinnäytetyöprosessin arvioiminen

Opinnäytetyö oli prosessina hyvin mielekäs ja opettavainen. Opinnäytetyön lopullinen aihe hahmottui toimeksiantajan puolesta kesäkuussa 2016. Tutkimus aloitettiin suunnitellun aikataulun mukaisesti tutustumalla aiheeseen ja teoriaan. Tutkimusongelmien muodostuttua tutkimuksen rajaaminen ja kokonaiskuva alkoivat hahmottua entistä enemmän.

Mielenkiintoni opinnäytetyöhöni säilyi koko tutkimuksen ajan muun muassa siitä syystä, että koin tutkimusaiheen mielenkiintoiseksi ja toimeksiantajalle merkitykselliseksi. Koen, että suunnitelmallisuus ja tiivis yhteistyö toimeksiantajan kanssa tekivät tutkimuksen tekemisestä entistä päämäärätietoisempää. Säännölliset opinnäytetyöpalaverit Finnveran ohjaajani kanssa olivat ehdottoman hyödyllisiä. Palautteen ja mahdollisten kehitysideoiden saaminen auttoivat tutkimuksen työstämistä eteenpäin ja näin ollen lisäsivät omaa motivaatiotani tutkimustani kohtaan.

Opinnäytetyöni teorettinen viitekehys on keskeinen osa tutkimusta ja mielestäni teorettinen ja empiirinen osio vastaavatkin tutkimuksessa hyvin toisiaan. Teoriaosuus on monipuolinen ja pohjautuu pääosin ajantasaiseen lainsäädäntöön, aikaisempiin oikeustieteellisiin tutkimuksiin ja oikeuskirjallisuuteen, sillä tutkimus toteutettiin osana liiketalouden oikeushallinnon tutkintoa.

Työskentelyäni opinnäytetyöni parissa kaiken kaikkiaan kuvailisin kunnianhimoiseksi ja päämäärätietoiseksi. Vaikka tähänkin prosessiin sisältyivät omat haasteensa, voin nyt seisoa tyytyväisenä valmiin opinnäytetyöni takana. Kokonaisuudessaan koen onnistuneeni, sillä onnistuin vastaamaan tutkimusongelmiini ja tutkimus herätti myös jatkotutkimusideoita. Mielekkäintä tutkimuksessani oli mielestäni saatujen tulosten analysointi suhteessa tutkimuksen alkuvaiheessa tekemiini hypoteeseihin sekä aikaisempiin tutkimuksiin ja alan kirjallisuuteen.

Koen tämän tehdyn tutkimustyön tarpeelliseksi itselleni, mutta ennen kaikkea työni toimeksiantajalle Finnvera Oyj:lle, jolla on iso rooli tämän työn kannalta.

Paitsi, että tämä opinnäytetyöprosessi kehitti valmiuksiani soveltaa koulutuksessa hankkimiani tietoja ja taitoja käytännössä, opetti se minulle myös paineensietokykyä, laajojen kokonaisuuksien hallintaa, prosessin aikatauluttamista, keskeneräisyyden sietokykyä sekä kykyä priorisoida asioita. Näistä kaikista on varmasti hyötyä tulevaisuuden työelämässä. Toivonkin, että pääsisin vielä toteuttamaan vastaavanlaisen tieteellisen tutkimuksen jatko-opintojen merkeissä, ja mielenkiintoisintahan olisi jatkaa saman aihealueen parissa.

9 LOPPUSANAT

Tämä tutkimus on toteutettu Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman oikeushallinnon suuntautumisen opinnäytetyönä syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Opinnäytetyön toimeksiantajana on toiminut Suomen valtion omistama erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj ja opinnäytetyön aiheena on ”Yrityskiinnitys rahoituksen vakuutena Finnvera Oyj:n näkökulmasta”.

Haluan kiittää Finnvera Oyj:tä ja sen henkilökuntaa kokonaisuudessaan mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö heille. Erityiskiitoksen ansaitsee Finnveran palvelutuotannon päällikkö Riku Mulari, joka on ollut aktiivisesti apunani koko opinnäytetyöprosessin ajan. Haluan kiittää myös Finnveran perintäpäällikköä Petri Eironavaaraa, joka osaltaan auttoi tutkimusaineistoni koonnissa. Toivon tutkimukseni olevan hyötyä Finnvera Oyj:lle ja heidän onnistuvan hyödyntämään saatuja tutkimustuloksiani tulevaisuudessa. Lisäksi haluan kiittää opinnäytetyöohjaajaani Marika Teirfolk-Naarmalaa opinnäytetyöni valmistumisesta.

Tampereella 05.03.2017

Sofia Mäki-Ontto

LÄHTEET

Balanceconsulting 2017. Tunnuslukuopas. Viitattu 13.2.2017.
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>

Civilutskottets betänkande 2008/09:CU5. Lag om företagshypotek. Viitattu 16.10.2016. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/lag-om-foretagshypotek_GW01CU5

Finanssivalvonta 1994. Määräys joukkovelkakirjalainojen turvaavista vakuuksista. Viitattu 20.10.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Uusi/Kumotut/Documents/kumotut_rahoytussektorin_standardit_maaraykset_ohjeet/10302.pdf

Finnvera Oyj 2016. Vuosikertomus 2015. Viitattu 15.10.2016.
<http://annualreport2015.finnvera.fi/etusivu.html>

Finnvera Oyj 2017. Toiminta. Viitattu 5.3.2017.
<https://www.finnvera.fi/finnvera/toiminta/toiminta>

Havansi E. 1984. Luotto-oikeus. Yleiset perusteet. 2. Uudistettu painos, Helsinki. Valtion painatuskeskus.

Havansi, E. 1992. Esinevakuusoikeudet. 2. Uudistettu painos, Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

HE 190/1983. Hallituksen esitys Eduskunnalle Yrityskiinnityslainsäädännöksi

HE 120/1994. Hallituksen esitys Eduskunnalle maakaareksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 24.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1994/19940120>

HE 181/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 05.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1992/19920181>

HE 26/2003. Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 3.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. uud. painos. Porvoo. Bookwell Oy.

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. 2012. Juridiikan perusteet. 1.-3. painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy

Koulu, R. 2004. Uusi Konkurssilaki. Porvoo. WSOY LAKITIETO.

Kärävä S., Riihimäki A., Kärävä H. 2002. Pankkitoimen ja taloudenpidon lakiasiat. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Laakkonen, J. 2007. Yrityskiinnitys vakuutena yrityssaneerauksessa ja konkurssissa. Lapin yliopisto. Oikeustieteiden tiedekunta. Esineoikeudellinen tutkielma.

Lagrådsremiss: Företagshypotek – en bättre säkerhet för lån till företag. Viitattu 16.10.2016.

<http://www.regeringen.se/contentassets/83a06939b063439fb1504efa82aca27b/foretagshypotek---en-battare-sakerhet-for-lan-till-foretag>

L 17.02.1923/55. Laki irtaimistokiinnityksestä. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1923/19230055>

L 24.8.1984/634. Yrityskiinnityslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 23.09.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1984/19840634>

L 30.12.1992/1578. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 7.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921578>

L 20.2.2004/120. Konkurssilaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 09.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120>

Lindqvist, K. 2009. Yrityskiinnityksen käyttökelpoisuus vakuutena - Yrityskiinnityksen vakuusarvon määrittäminen konkurssitilanteessa. Tampereen yliopisto. Taloustieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma.

Määrällinen tutkimus. 2016. Koppa Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.10.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Nenonen, M. 2004. Konkurssipesän hoitaminen. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Ojanen I. & Sutinen J. 1986. Yrityskiinnitys. Mikkeli. Lakimiesliiton kustannus.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2016. Vahvistettujen yrityskiinnitysten arvo nousussa alkuvuonna. Viitattu 14.10.2016. https://www.prh.fi/fi/uutislistaus/2016/P_8319.html < <https://www.prh.fi>

Patentti- ja rekisterihallitus. 2016. Yrityskiinnityksen käsittelyaika – ja vaiheet. Viitattu 10.10.2016 <https://www.prh.fi/fi/yrityskiinnitykset/yrityskiinnitystenkasittely.html>

Saarnilehto A., Kivi M., Vuorenpää M. 2013. Takaus ja oikeudenkäynti. Porvoo. Edita Publishing Oy.

Saksa, T. 2008. Yrityskiinnitys ulosotossa ja konkurssissa: Havaintoja yrityskiinnitysvelkojan näkökulmasta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Kauppatieteellinen tiedekunta. Pro gradu –tutkielma.

Suojanen K., Savolainen H., Korte A., Vanhanen P. 2015. Lakiopas. Juridiikan perusteet. Helsinki. KS-Kustannus Oy.

Tammi-Salminen E. 2015. Esinevakuusoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum Pro.

Tepora, J. 2013. Rahoitusmuodot ja vakuudet. Viro. Lakimiesliiton kustannus.

Tuomisto, J. 2007. Yrityskiinnitys. Helsinki. Talentum.

Konkurssiasiaain neuvottelukunnan suositus 11/2004. Sisältöä muutettu 4.10.2010. Realisointi. Viitattu 8.10.2016.
http://www.konkurssiasiamies.fi/material/attachments/konkurssiasiamies/konkurssiasiamiehentoimistonliitteet/suosituksset/6ItLHuDF1/Suositus_11_2004_muutoksin_2010.pdf

Konkurssiasiaain neuvottelukunnan suositus 12/2004. Suositusta muutettu 10.02.2011. Jako-osuuksien maksaminen. Viitattu 4.10.2016.
http://www.konkurssiasiamies.fi/material/attachments/konkurssiasiamies/konkurssiasiamiehentoimistonliitteet/suosituksset/6JPAHziPf/Jako-osuuksien_maksaminen_12_2004.pdf

Konkurssiasiamiehen toimisto 07/2004. Sisältöä muutettu 05.06.2008. Velkojainkokouksen järjestäminen ja päätösvallan käyttö. Viitattu 4.3.2017.
<http://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/velkojainkokouksenjarjestaminenjapaatosvallankaytto72004.html>

KvantiMOTV 2017. Korrelaatio ja riippuvuussuhteet. Viitattu 11.2.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/korrelaatio/korrelaatio.html>

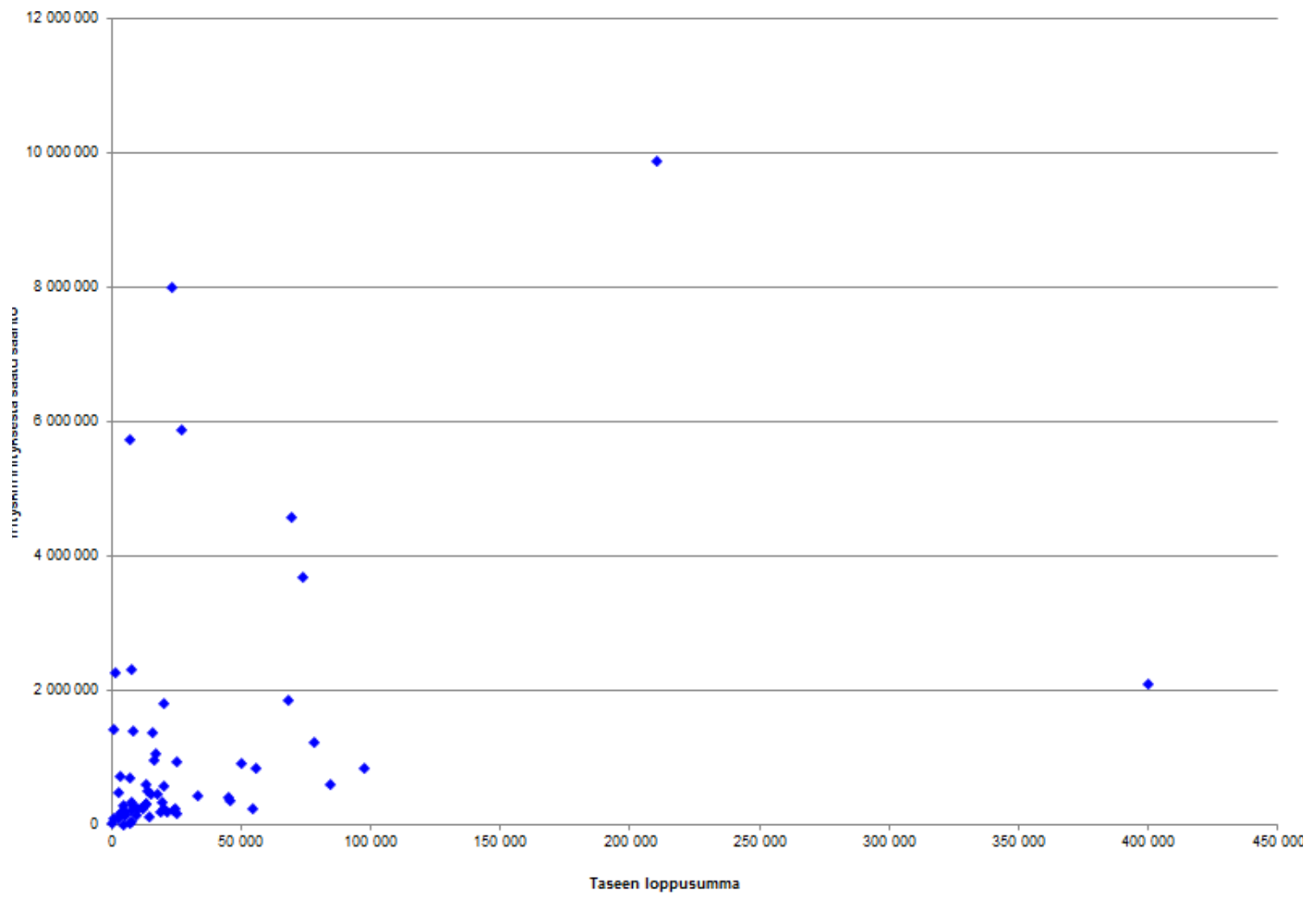
Yritystoiminta 2017. Vakuudet. Viitattu 3.3.2017.
<http://www.tieto.osaavayrittaja.fi/vakuudet>

Haastattelut

Mulari R. 2016. Finnvera Oyj:n palvelutuotannon päällikkö. Haastattelu 21.10.2016.

Mulari, R. 2017. Finnvera Oyj:n palvelutuotannon päällikkö. Haastattelu 23.2.2017.

LIITE 1

LIITE 2

